

LAUREA
AMMATTIKORKEAKOULU
Yhdessä enemmän

Äärioikeiston ja islamin viitekehyksessä tapahtuva väkivaltainen ekstremismi Suomessa

Faal, Vilma

2017 Laurea

Laurea-ammattikorkeakoulu

Äärioikeiston ja islamin viitekehyksessä tapahtuva väkivaltainen ekstremismi Suomessa

Vilma Faal
Rikosseuraamusalan
koulutusohjelma
Opinnäytetyö
Joulukuu, 2017

Laurea-ammattikorkeakoulu
Tikkurila
Rikosseuraamusalan koulutusohjelma

Tiivistelmä

Vilma Faal

Äärioikeiston ja islamin viitekehyksessä tapahtuva väkivaltainen ekstremismi Suomessa

Vuosi 2017 Sivumäärä 53

Opinnäytetyö käsittelee äärioikeiston ja islamin viitekehyksessä tapahtuvaa väkivaltaista ekstremismia yhteiskunnallisesta näkökulmasta. Opinnäytetyön tärkein kysymys oli ”Mitkä tekijät suomalaisessa yhteiskunnassa synnyttävät ja lisäävät väkivaltaista ekstremismia?”. Opinnäytetyön tärkein tavoite on tuottaa tietoa väkivaltaisesta ekstremismistä ja sitä synnyttävistä yhteiskunnallisista sekä kansainvälisistä tekijöistä. Opinnäytetyön työelämän tilaajana on Radinet-hanke, jonka tarkoituksena on kehittää järjestöpohjainen koko Suomen kattava Exit-toimintamalli.

Opinnäytetyön tietoperusta rakentuu ilmiöön liittyvästä kirjallisuudesta ja haastatteluista. Näiden lisäksi tiedonkeruuta on tapahtunut yksittäisten toimijoiden omien verkkosivustojen kautta. Tärkeimmäksi yksittäiseksi lähteeksi on muodostunut Sisäministeriön julkaisema Väkivaltaisen ekstremismin tilannekatsaus. Toiminnallisen opinnäytetyön muotona on dokumenttielokuva, jotta tiedon levittäminen onnistuisi mahdollisimman suurelle yleisölle helposti. Dokumenttielokuvan aineisto koostuu seitsemästä haastattelusta. Haastateltavat olivat joko väkivaltaisen ekstremismin parissa tai sitä sivuavalla alalla työskenteleviä, ilmiötä tutkivia tai ilmiöstä henkilökohtaisen kokemuksen omaavia henkilöitä.

Haastatteluista nousi esille teemoja, joiden nähtiin haastaltavien keskuudessa lähes yksimielisesti synnyttävän ja lisäävän väkivaltaista ekstremismia. Näitä olivat esimerkiksi yhteiskunnan polarisoituminen, vihapuheiden lisääntyminen, sosiaalinen media, turvapaikanhakijoiden lisääntyminen sekä uskonnon ja politiikan sekoittaminen toisiinsa. Suomessa tilanne on kuitenkin vielä muihin Euroopan maihin verrattuna hyvä.

Asiasanat: väkivaltainen ekstremismi, radikalisoituminen, poliittinen väkivalta

Laurea University of Applied Sciences
 Degree Programme in in Criminal Sanctions
 Bachelor's Thesis

Abstract

Vilma Faal

Far-Right And Islamist Violent Extremism in Finland

Year	2017	Pages	53
------	------	-------	----

The purpose of this Bachelor's thesis is to examine far-right and Islamist violent extremism from a societal viewpoint. Its most important question is t what particular factors in Finnish society create and increase violent extremists and its most important goal is to produce information about violent extremism and the societal and international processes that lead to its existence. This thesis will be utilized in working life by Radinet-project, which has the purpose of developing a Finland-wide "Exit" working model that operates from organizational basis.

Issue-related literature and interviews provide the factual foundation for the thesis. Additional information gathering has been conducted through the websites of private operators. The most important sole source of information has been the "Situational Report on Violent Extremism" published by Ministry of the Interior. A documentary has been chosen as functional form of the thesis so the information can be spread to as wide of an audience as possible. Seven separate interviews form the content of the documentary, with the subjects of the interviews who either have personal experience with violent extremism or have become familiar with it through work or research.

There were several themes in the interviews which the interviews almost unanimously agree are causes for violent extremism. These were, for example, societal polarization, increasing hate-speech, social media, increase in asylum seekers and the mixing of religion and politics. In Finland however, the situation is still good compared to other European countries.

Keywords: violent extremism, radicalisation, political violent

Sisällys

1	Johdanto.....	6
2	Kehitettävän ilmiön kuvaus ja tavoitteet.....	7
3	Opinnäytetyön toimintaympäristön esittely.....	9
	3.1 Radinet-hanke ja Exit-ohjelma	9
	3.2 Voionmaan koulutuskeskus	10
4	Väkivaltaisen ekstremismin tilanne Suomessa	10
	4.1 Väkivaltainen ekstremismi ilmiönä.....	10
	4.2 Kansallinen väkivaltaisen radikalisoitumisen ja ekstremismin ennaltaehkäisyn toimenpideohjelma	13
	4.3 Äärioikeiston viitekehyksessä tapahtuva väkivaltainen ekstremismi	13
	4.4 Islamin viitekehyksessä tapahtuva väkivaltainen ekstremismi	14
	4.5 Ilmiöiden kansainvälisyys	15
	4.6 Dokumenttielokuva tiedon levittämisen välineenä	16
5	Toteutus	17
	5.1 Toiminnallinen opinnäytetyö.....	17
	5.2 Opinnäytetyön prosessin eteneminen	19
	5.3 Haastattelukysymyksien laatiminen ja haastattelujen toteuttaminen	21
	5.4 Aineiston analysoiminen	24
	5.5 Eettisyys ja luotettavuus.....	25
6	Tulokset.....	27
	6.1 Terminologia ja mielikuvat.....	27
	6.2 Yhteiskunnan polarisoituminen	29
	6.3 Ilmiöiden samankaltaisuus ja irtautumisen haasteet	30
	6.4 Väkivaltaisen ekstremismin ennaltaehkäisy: Suomen toimenpiteet ja lainsäädäntö	33
7	Arviointi ja johtopäätökset.....	35
	7.1 Toteutuksen onnistuminen	35
	7.2 Oman oppimisen arviointi	37
	7.2 Johtopäätökset	38
8	Pohdinta	40
	8.1 Oman ammatillisen toiminnan reflektointi	40
	8.2 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus.....	40
	8.3 Tutkimuksen hyödyllisyys ja kehittämissuhteet	42
	Lähteet	44
	Kuviot	47
	Liitteet.....	48

1 Johdanto

Opinnäytetyöni käsittelee äärioikeston ja islamin viitekehyksessä tapahtuvaa väkivaltaista ekstremismistä Suomessa. Väkivaltainen ekstremismi on väkivallan käyttämistä, uhkaamista, siihen kannustamista tai oikeuttamista aatemaailmallisin perustein (Sisäministeriö 2017, 11). Aihe on kansainvälinen ja hyvin ajankohtainen, sillä se on ollut suosittu uutisaihe niin perinteisessä kuin sosiaalisessa mediassa. Internetin tulon ja sosiaalisen median lisääntymisen myötä puolueettomien uutisten tunnistaminen on tullut haasteellisemmaksi. Viha- ja väkivaltapuheiden sekä vale uutisten määrä on lisääntynyt ja faktojen sekä mielipiteiden ero on hämärtynyt. Viha- ja väkivaltapuheet saavat aikaiseksi väestöryhmien vastakkainasettelua, yhteiskunnan polarisaatiota sekä lisäävät ihmisten turvattomuuden tunnetta. Niillä pyritään luomaan oikeutusta aatteelliselle väkivallalle. Tämä edesauttaa väkivaltaisen radikalisoitumisen, ekstremismin sekä ääriliikkeiden toiminnan lisääntymistä. (Sisäministeriö 2017, 9.)

Opinnäytetyöni tavoitteena on tuottaa tietoa väkivaltaisesta ekstremismistä ja sitä synnyttäviä yhteiskunnallisista sekä kansainvälisistä tekijöistä. Aiheen ollessa haastava ja tulenarka, tavoitteena on kuvata sitä mahdollisimman neutraalisti ja faktatietoihin pohjautuen. Aiheen laajuuden vuoksi vasemmistoradikalismi sekä laiton ympäristö- ja eläinaktivismi on rajattu käsittelystä pois. Opinnäytetyön työelämän tilaajana on Radinet-hanke, jonka tavoitteena on järjestöpohjaisen koko Suomen kattavan Exit-toimintamallin kehittäminen. Radinetin tarkoituksena on tukea väkivaltaisesta ekstremismistä irrottautuvia henkilöitä. Radinet järjestää myös väkivaltaiseen ekstremismiin liittyviä koulutuksia viranomaisille, yhteistyötahoille sekä omille työntekijöilleen. Tämän toiminnallisen opinnäytetyön tuotoksena syntyi dokumenttielokuva, joka tukee Radinetin koulutuksia.

Dokumenttielokuvan avulla asioiden kuvaaminen ymmärrettävällä tasolla on helpompaa sekä mielenkiintoisempaa. Videomateriaali on myös helpommin levitettävissä, mikä mahdollistaa yhden opinnäytetyöni tavoitteista; tiedon tuottamisen suurelle yleisölle. Dokumenttielokuva on tehty yhteistyössä Voionmaan koulutuskeskuksen dokumenttlinjan opiskelijoiden kanssa. Dokumenttlinjalaiset vastasivat dokumentin teknisestä toteutuksesta, kuten kuvaamisesta, äänisuunnittelusta ja leikkaamisesta.

Opinnäytetyöni lähteinä käytin alan kirjallisuutta, artikkeleita ja tutkimuksia. Dokumenttielokuvaan valitsin haastateltaviksi asiantuntijoita ja henkilöitä, joilla on omaa kokemusta aihepiiristä. Näiden lisäksi hankin tietoa yksittäisistä toimijoista heidän omien verkkosivustojensa kautta. Keskeisinä lähteinä käytin esimerkiksi Sisäministeriön Väkivaltaisen ekstremismin tilannekatsauksia vuodelta 2016 ja 2017, Syrjintä, polarisaatio, nuoriso ja väkivaltainen radikalisoituminen (SYPONUR) -hankkeen väliraporttia sekä sen loppuraporttia nimeltään Suomesta Syyrian ja Irakin konfliktikentälle suuntautuva liikkuvuus.

2 Kehitettävän ilmiön kuvaus ja tavoitteet

Opinnäytetyön työelämän tilaajana on Radinet-hanke, joka toteutetaan yhteistyönä sisäministeriön sekä viranomaisista ja kolmannen sektorin järjestöistä muodostuvan yhteistyöverkoston kanssa. Kerron Radinetista ja Exit-ohjelmasta tarkemmin luvussa kolme. Radinet-hankkeen järjestämien koulutuksien sisällöt vaihtelevat sen mukaan, keitä koulutuksiin osallistuu (viranomaiset, hankkeen yhteistyökumppanit tai omat työntekijät). Opinnäytetyöni yhtenä tärkeimmistä tavoitteista on tuottaa kompakti ja innovatiivinen koulutusmateriaali, jota hanke voi hyödyntää kaikissa koulutuksissaan, joissa on tarve esitellä väkivaltaista ekstremismistä sekä avata ilmiötä synnyttäviä ja kasvattavia yhteiskunnallisia tekijöitä.

Opinnäytetyöni toinen tavoite on tuottaa yleishyödyllistä tietoa sellaisella muodossa, että tuotoksen hyödyntäminen muuallakin kuin Radinetin koulutustilaisuuksissa on mahdollista. Tavoitteen kannalta on tärkeää, että koulutusmateriaali toimii myös itsenäisenä teoksena ja palvelee myös niitä, jotka eivät osallistu hankkeen koulutuksiin. Tällöin teoksen tulee olla selkeä ja pitää katsojan mielenkiintoa yllä. Kolmas tavoitteeni on luotettavan ja ajankohtaisen tiedon tuottaminen väkivaltaisesta ekstremismistä Suomessa. Väkivaltaisesta ekstremismistä kertovien luotettavien tietolähteiden ja materiaalien tarve on lisääntynyt sitä myötä, kun vihapuheiden ja vale uutisten määrä on kasvanut Suomessa. Trendi seuraa kansainvälistä suuntaa, joka on alati kasvava (Home Affairs Committee 2017, 4).

Koulutusmateriaalin sisältö pohjautuu seuraaviin kysymyksiin:

- Mitkä yhteiskunnalliset tekijät synnyttävät ja lisäävät väkivaltaista ekstremismistä?
- Millaisen uhan väkivaltainen ekstremismi muodostaa Suomessa?
- Millaisia ilmiöön liittyviä toimenpiteitä Suomessa on?
- Millä tavoin väkivaltaista ekstremismistä tulisi ennaltaehkäistä?

Alla olevassa taulukossa esittelen opinnäytetyöni sekä henkilökohtaiset tavoitteeni, arviointikysymykset ja arviointiaineiston.

Opinnäytetyön tavoitteet	Arviointikysymykset	Arviointiaineisto
1. kompakti ja innovatiivinen koulutusmateriaali	Voidaanko dokumenttielokuva hyödyntää kaikissa koulutuksissa? Tukeeko dokumentti tiedon omaksumista? Onko dokumenttielokuva muodoltaan, pituudeltaan ja sisällöltään sopiva koulutustilaisuuksiin?	dokumentti, palaute

2. Tuotoksen hyödyntäminen muuallakin kuin Radinetin koulutustilaisuuksissa on mahdollista	Toimiiko koulutusmateriaali myös itsenäisenä teoksena?	dokumentti
3. Tuoda ajantasaista ja luotettava tietoa väkivaltaisesta ekstremismistä.	Onko opinnäytetyössä tuotu tietoa ajantasaista ja luotettavaa? Onko aiheen rajaus perusteltua?	raportti, lähteiden arviointi

Henkilökohtaiset tavoitteet	Arviointikysymykset	Arviointiaineisto
1. Lisätä omaa tietämystä ilmiöstä	Mitä uutta opin? Oliko minulla aikaisemmin vääriä oletuksia?	itsearviointi
2. Lisätä omaa tietämystä dokumentin teosta	Mitä uutta opin? Mitä tekisin toisin?	itsearviointi
3. Lisätä omia taitoja tutkimuksellisen työn kehittämisestä	Mitä uutta opin?	

Väkivaltaisen radikalisoitumisen sekä ekstremismin torjuminen tapahtuu parhaiten ennalta ehkäisevän työn kautta. Sisäministeriön väkivaltaisen ekstremismin toimenpideohjelma kohdistuu etenkin lapsiin ja nuoriin, joiden valmiuksia tunnistaa ja suojautua väkivaltaan yllyttävää propagandaa vastaan halutaan vahvistaa. (Sisäministeriö 2016, 10.) On tärkeää huomata radikalisoitumisvaarassa olevien riskiryhmä, joka muodostuu yhteiskuntaan huonosti integroituneista nuorista (Kauppila 2016, 43). Yhteiskunnalliset syyt radikalisoitumiseen ovat väkivaltaisen ekstremismin viitekehyksestä riippumatta samat: puutteet koulutuksessa, yhdenvertaisuudessa, hyvinvoinnissa, toimeentulossa ja ihmisten osallisuusmahdollisuuksissa. Tiedon levittäminen ilmiöstä ja sitä lisäävistä tai synnyttävistä yhteiskuntarakenteista on tärkeää tehokkaan ennaltaehkäisyn kannalta. (Sisäministeriö 2016, 13.)

Koulutusmateriaalin muodoksi valitsin dokumenttielokuvan sen helpon levitettävyyden vuoksi. Dokumenttielokuva sopii myös luontevaksi osaksi koulutuksia ja dokumentissa esitetty tieto on nuorille helposti lähestyttävässä muodossa. Näkökulma ilmiöön on yhteiskunnallinen, jotta rakenteelliset ongelmat ja syyt tulisivat ihmisille tutuiksi eikä huomio kiinnittyisi yksittäisiin henkilöihin, mikä estää stereotyyppien muodostumista. Jokaisella radikalisoituneella henkilöllä on lukuisia henkilökohtaisia tekijöitä omissa historiassaan, jotka ovat saattaneet osaltaan vaikuttaa tai laukaista väkivaltaisen radikalisoitumisen prosessin. Näitä tekijöitä ovat esimerkiksi identiteettikriisit, yhteisöllisyyden ja ryhmään kuulumisen tarve, halu kokea toi-

mintaa tai seikkailuja, sosiaalinen diskriminaatio, epäoikeudenmukaisuuden kokeminen tai aiempi osallistuminen rikolliseen toimintaan (National Institute of Justice 2015, 5).

3 Opinnäytetyön toimintaympäristön esittely

Tässä luvussa esittelen opinnäytetyön työelämän tilaa Radinet-hankkeen. Radinet-hanke on osa EU:n Exit-ohjelmaa, joten käsittelen luvussa myös Exit-toimintaa. Voinonmaan koulutuskeskus on ollut keskeinen yhteistyötaho opinnäytetyössä, joten esittelen myös lyhyesti Voinonmaan koulutuskeskuksen.

3.1 Radinet-hanke ja Exit-ohjelma

Radinet on osa sisäministeriön väkivaltaisen ekstremismin toimenpideohjelmaa sekä Euroopan komission koordinoimaa Radicalisation Awareness Network -verkoston Exit-työryhmää. Radinetin toteutuksesta vastaa Vuolle Settlementti, joka on hyvinvointi-, yhteisö- ja koulutuspalveluja toteuttava sekä voittoa tavoittelematon yleishyödyllinen yhdistys. Vuolle Settlementti valittiin toteuttamaan Radinet-hanketta jo keväällä 2015. Varsinaisen asiakastyö alkoi syksyllä 2016. (Hietikko 2016a.) Radinetin kehittämä malli on linjassa eurooppalaisten suositusten ja hyvien toimintatapojen kanssa (Vuolle Settlementti). Radinet-hanke on valtakunnallinen ja sen kaksi toimipistettä sijaitsevat Oulussa ja Helsingissä (Yousfi 2017).

Radinetin toimintaan osallistuminen perustuu vapaaehtoisuuden periaatteeseen. Hankkeen asiakasryhmän muodostavat henkilöt, jotka haluavat irtautua väkivaltaisesta ääriajattelusta tai -toiminnasta tai ovat vaarassa ajautua ääritöimintaan. Asiakkaat ovat tulleet joko itse ottamalla yhteyttä tai ohjautuneet esimerkiksi poliisin, vankilan tai sosiaalityöntekijöiden kautta. Vaikka asiakas tulisi jonkin viranomaistahon ohjaamana, häntä ei voida pakottaa osallistumaan Radinetin toimintaan, koska silloin henkilö toimisi ulkoisen paineen, ei sisäisen motivaation vuoksi. (Yousfi 2017.)

Exit-ryhmät tekevät töitä sellaisten prosessien parissa, jotka tukevat siirtymistä radikalisoitumisesta ja väkivaltaisesta ajattelusta tai ympäristöstä kohti valtavirtaa edustavaa yhteiskuntaa. Ajattelumuutosten lisäksi prosessiin kuuluvat myös käytännön järjestelyt kuten koulutus ja asumispalvelut. (Euroopan komissio.) Exit ei toimi eristyksessä vaan sen toiminta perustuu yhteistyöhön muiden yhteiskunnan organisaatioiden kanssa. Exit-ohjelmat sisältävät usein laajat toimintamahdollisuudet ja ohjelmien roolina voi olla usein ohjaamista monien eri palvelutuottajien toimintojen piiriin. (RAN 2016, 1.) Exit-ohjelman toteuttajien on otettava huomioon monia eri osa-alueita, joilla on vaikutusta ohjelman toimivuuteen. Näitä ovat esimerkiksi organisaatorakenne, henkilökunta, radikalisoituneiden henkilöiden kohtaaminen, media ja tiedonvälitys, turvallisuuden näkökulma sekä toimenpiteiden laadukkuus. (RAN 2017, 1.)

Radinet-hanke tarjoaa asiakkailleen monia erilaisia palveluita. Irtautumista haluava henkilö voi keskustella luottamuksellisesti Radinetin työntekijöiden kanssa tai saada työntekijöiltä apua käytännön asioiden järjestämiseen kuten asunnon tai työpaikan etsimiseen. Työntekijät voivat myös ohjata asiakkaita muihin kunnan tai yksityisen sektorin tarjoamiin palveluihin, joista asiakas voi omassa irrottautumisprosessissaan hyötyä. Jos henkilöllä on tarve syvällisemmälle keskustelulle, Radinet tarjoaa mahdollisuuden keskustella mentorin kanssa. Mentoringintimallia kehitetään jatkuvasti työn rinnalla. Mentori on asiantuntija, jolla on tietämystä väkivaltaisesta ekstremismistä, ja joka on käynyt Radinetin mentoringikoulutuksen. Mentori voi toimia esimerkiksi imaami tai tutkija; oman alan asiantuntijuus ratkaisee. Mentorin kanssa asiakkaan on mahdollista keskustella esimerkiksi uskonnollisista tai poliittisista kysymyksistä syvällisemmin. (Yousfi 2017.)

3.2 Voionmaan koulutuskeskus

Voionmaan koulutuskeskus sijaitsee Tampereella yliopiston kampuksella. Koulutuskeskus taustalla on Voionmaan opiston ja Kiljavan opiston yhdyntyminen vuoden 2016 alussa. Voionmaan koulutuskeskuksen elokuvakoulun yhtenä osana on dokumenttikoulutus. Koulutus pitää sisällään esimerkiksi dokumentaarista elokuva- ja tv-ilmaisua, dokumentin historiaa, dokumentin käsikirjoittamista, ohjausta, kuvausta, leikkausta ja tuotantoa. (Voionmaan koulutuskeskus.)

4 Väkivaltaisen ekstremismin tilanne Suomessa

Tässä luvussa esittelen opinnäytetyöni teoreettisen viitekehyksen. Luvussa avataan ensin, millainen ilmiö väkivaltainen ekstremismi on ja esitellään kansallinen väkivaltaisen radikalisoitumisen ja ekstremismin ennaltaehkäisyn toimenpideohjelma, joka ohjaa myös Suomen ennaltaehkäisytoimia. Sen jälkeen esittelen, millaisena äärioikeiston sekä islamin viitekehyksessä tapahtuva väkivaltainen ekstremismi näyttää Suomessa ja tarkastelen ilmiön kansainvälisyyttä. Viimeisenä käsittelen vielä dokumenttielokuvaa tiedon levittämisen välineenä.

4.1 Väkivaltainen ekstremismi ilmiönä

Sisäministeriön Väkivaltaisen ekstremismin tilannekatsauksessa termi väkivaltainen ekstremismi pitää sisällään väkivallan käyttämisen, sillä uhkaamisen, siihen kannustamisen tai oikeuttamisen silloin, kun perusteet teoille löytyvät jostakin aatemaailmasta. Aatemaailma tarkoittaa yhteisöjen tai yksittäisten henkilöiden jakamia ajatusrakennelmia, joissa määritellään tarkasti, mitä esimerkiksi ihmisryhmistä, maailmasta, uskonnosta, ihmisarvosta sekä ihmisten ja valtioiden välisistä suhteista tulee ajatella tai miten ne tulee nähdä. Tilannekatsauksessa puhutaan väkivaltaisesta radikalisoitumisesta väkivaltaiseen ekstremismiin johtavana prosessina. (Sisäministeriö 2017, 11.)

Väkivalta niin kuin ekstremismikin ovat molemmat osa ihmiskunnan historiaa. Väkivaltaiset ekstremistiset teot voivat vaihdella ahdistelusta, uhkailusta ja väkivaltatekoihin kannustamisesta murhiin ja terrorismiin. Väkivaltainen ekstremismi on vakava uhka demokratialle, sillä riippumatta ekstremistisestä ryhmittymästä, yhteisenä tekijänä on demokraattisten arvojen ja sääntöjen hylkääminen. Ryhmittymien väkivalta kohdistuu yksittäisiin ihmisiin, jotka valikoituvat poliittisten, uskonnollisten, etnisyyden tai seksuaalisen suuntautumisen mukaan. Ihmisoikeudet ovat osa demokraattisia arvoja, joiden puolustaminen on yhteiskunnallinen tehtävä, minkä vuoksi ennaltaehkäisy tulisi keskittyä moni- ja tasa-arvoisen yhteiskunnan vahvistamiseen ja puolustamiseen. (Löfven 2015, 4-5.)

Jotta yhteiskunta voisi ennaltaehkäistä väkivaltaista ekstremismia, ruohojuuritasolla työskentelevien opettajien, sosiaalialan ammattilaisten sekä poliisien tietämyksen lisääminen ilmiöstä on ehdottoman tärkeää. Yhteiskunnan auktoriteettien, kuntien ja organisaatioiden välisen yhteistyön parantaminen ja nuorten kanssa työskentelevien ammattilaisten kouluttaminen ovat hyviä keinoja tähän. (Löfven 2015, 6.)

Vihapuheen sekä viharikoksien yhteys väkivaltaiseen radikalisoitumiseen ja ekstremismiin on kaksijakoinen. Toisaalta vihapuhe voi kannustaa viharikoksiin tai väkivaltaisiin ekstremistisiin tekoihin, mutta toisaalta sen kohteena olevat voivat radikalisoitua etenkin, jos he kokevat, etteivät viranomaiset turvaa riittävästi heidän oikeuksiaan. (Poliisihallitus 2016, 5.) Vihapuheet lisäävät myös yhteiskunnan polarisaatiota, ja on sen vuoksi tärkeä esiinnostettava asia, kun puhutaan väkivaltaista ekstremismia lisäävistä tekijöistä (Sisäministeriö 2017, 9). Yhteiskunnallisista syistä esimerkiksi tuloerojen ja yhteiskunnan ilmapiirin katsotaan olevan myös tärkeitä vaikuttavia taustasyitä ilmiön syntymiseen (Kauppila 2016, 43).

Puutteellinen koulutustausta, kielitaidottomuus, työmahdollisuuksien rajallisuus sekä asumiseen liittyvät kysymykset ovat kaikki asioita, jotka lisäävät riskiä liittyä väkivaltaiseen ekstremismiseen toimintaan (Kauppila 2016, 43). Ennaltaehkäisy on yhteiskunnalle monella tavalla kannattavaa, mutta väkivaltaista ekstremismin kuten monien muidenkin yhteiskunnallisten ilmiöiden käsitteleminen, tunnistaminen tai ennaltaehkäiseminen on mahdotonta ilman ilmiön perusasioiden tuntemista.

Opinnäytetyössä käytetyistä käsitteistä suurin osa on otettu suoraan Sisäministeriön väkivaltaisen ekstremismin tilannekatsauksessa käytetyistä käsitteistä. Väkivaltaiseen ekstremismiin liittyvä henkilön radikalisoituminen erotetaan muusta radikalisoitumisesta etutermillä ”väkivaltainen”. Äärioikeistoryhmittymät ja nationalistiset ryhmittymät pidetään opinnäytetyössä toisistaan erillään, vaikkakin näiden välinen raja on välillä hiuksen hieno. Vierastaistelija-käsitteen otin tutkimuksesta nimeltään Suomesta Syyrian ja Irakin konfliktikentälle suuntautuva liikkuvuus. Käsite on hyödyllinen, kun halutaan erottaa Syyrian ja Irakiin suuntautuneita

den henkilöiden joukosta ne, joiden liittymisen syynä on ollut sellaiseen aseelliseen ryhmään osallistuminen, joka vastustaa Syyrian ja/tai Irakin keskushallintoja (Creutz-Sundblom, Juntunen & Saarinen 2016, 9). Vierastaistelija-termiä käytetään usein etenkin sosiaalisessa mediasa väärin, sillä se yleistetään helposti tarkoittamaan myös niitä henkilöitä, jotka ovat matkustaneet konfliktialueille muihin tehtäviin kuin aseelliseen toimintaan.

Opinnäytetyössä ei puhuta Sisäministeriön tilannekatsauksen tavoin väkivaltaisesta jihadismista tai uskonnollisesta väkivaltaisesta ekstremismistä. Puhun islamin samoin kuin äärioikeiston kohdalla tietyssä viitekehyksessä tapahtuvasta väkivaltaisesta ekstremismistä. Sanan ”jihadismi” välttäminen johtuu käsitteen ristiriitaisuudesta. Arabiankielisen alkuperän mukaan sana merkitsee kilvoittelua tai kamppailua. Islamissa sanalla tarkoitetaan sisäisiä ja ulkoisia pyrkimyksiä olla hyvä muslimi ja myös islamin uskosta kertominen muille ihmisille on osa sanan merkitystä. Sotatilanteissa ”jihad” merkitsee uskon suojelemista, ja voimakeinojen käyttö on sallittua, mutta vain silloin, jos rauhanomaista ratkaisua ei ole tarjolla. Sotatilanteille on tarkat säännöt kuten se, ettei lapsia, naisia tai invaliideja saa vahingoittaa, ja vastustajan rauhanomaiset aloitteet on hyväksyttävä. Jihad ei ole väkivaltainen käsite eikä sodanjulistus muita uskontoja vastaan. (Kabbani & Hendricks.)

Termi ”uskonnollinen väkivaltainen ekstremismi” jättää pois ilmiön poliittisen ulottovuuden. Daeshin kaltaiset ryhmittyvät perustelevat väkivallan käyttämisen islamilla, mutta todellisuudessa heidän tulkintansa poikkeavat paljon valtaviiran uskonoppien tulkinnasta (Sisäministeriö 2017, 17). Järjestön syntymiseen ovat vaikuttaneet Lähi-Idän poliittiset tekijät ja järjestön tavoitteet ovat myös hyvin poliittiset. Daeshilla on valtiorakenteita, byrokratiaa ja viranomaisia sekä järjestäytyneitä vakoilua ja soluttautumista hallitsemiensa alueilla olevien kylien johtaviin perheisiin (Toivola 2015). Daeshin tavoitteena on islamilainen kalifaatti, jossa eletäisiin sharia-lain mukaan. Daeshin johtohahmon Samir Abd Muhammad al-Khlifawin (tunnetaan myös nimellä Haji Bakr) surman yhteydessä löydettyjen asiakirjojen mukaan tavoitteena uskonnollisen manifestin sijaan oli alueiden järjestäytyneen valtaaminen. (Jantunen 2015.)

Opinnäytetyössä käytetään Syyriassa ja Irakissa toimivasta ääri-islamistijärjestöstä ISIS, ISIL ja IS -termien sijasta nimitystä Daesh. Termi ISIS tulee englannin kielen sanoista *the Islamic State in Iraq and Syria*, ISIL puolestaan sanoista *the Islamic State in Iraq and the Levant* ja IS sanoista *Islamic State* (Kielitoimiston ohjepankki). ”Daesh” on yleisessä käytössä arabimaissa, ja esimerkiksi Ranskan ulkoministeri Laurent Fabius on suositellut sen käyttöä, koska ”islamilaisesta valtiosta” puhuminen sumentaa helposti rajaa terroristijärjestön ja muiden islamilaisien yhteisöjen välillä. (Halonen 2014.)

Väkivaltainen radikalisoituminen, ekstremismi ja ääri liikkeiden toiminta on muuttunut Suomessa yhä näkyvämmäksi. Todennäköisimmän turvallisuusuhan Suomessa muodostavat

katuväkivalta sekä muut lievemmat väkivaltaisen ekstremismin muodot. Euroopan terrori-iskujen mahdollisuuden on arvioitu lisääntyneen, koska Daesh (tunnetaan myös nimellä ISIS, ISIL ja IS) on menettänyt suuren osan valloittamistaan alueistaan Syyrian ja Irakin alueilla. Mahdollisten iskujen seurauksena pidetään vastakkainasettelun lisääntymistä, mikä hankaloittaa erityisesti muslimiväestöjen elämää ja kotiutumista. Suomessa viharikosten määrä on kasvanut vuonna 2015 yli 50 prosenttia vuoteen 2014 verrattuna, ja suurimmassa osassa rikoksista oli rasistisia piirteitä. (Sisäministeriö 2017, 9-11.)

4.2 Kansallinen väkivaltaisen radikalisoitumisen ja ekstremismin ennaltaehkäisytoimenpideohjelma

”Väkivaltaisen radikalisoitumisen ja ekstremismin vastainen toiminta sekä demokratian ja ihmisoikeuksien edistäminen vahvistavat toisiaan.” (Sisäministeriö 2016, 14.)

Aatemaailmalla perusteltu väkivalta muodostaa uhan, joka koskettaa uhrien ja heidän läheistensä lisäksi uhrin edustumaa väestöryhmää kokonaisuudessaan. Väkivaltaisen ekstremismin aiheuttama pelko voi johtaa perustuslaillisten oikeuksien käyttämättä jättämiseen. Rangaistusjärjestelmällä ja rangaistusten pelolla on vähäiset vaikutukset väkivallan ennaltaehkäisyyn, eikä ekstremististen väkivallan tekijöiden laajamittainen valvonta ole mahdollista. Toukokuussa 2016 julkaisussa Kansallisessa väkivaltaisen radikalisoitumisen ja ekstremismin ennaltaehkäisytoimenpideohjelman mukaan on yhteiskunnallisesti tärkeää pyrkiä vaikuttamaan siihen, etteivät yksilöt liity väkivaltaisiin ekstremistisiin ryhmiin. (Sisäministeriö 2016, 11-12.)

Toimenpideohjelmaa ohjaavat periaatteet pitävät sisällään sen, että ennaltaehkäisytoimenpiteet ovat yksilöt ja ryhmät sekä kaikki Suomessa esiintyvät väkivaltaisen ekstremismin muodot. Periaatteet painottavat osallisuutta, avoimuutta, vuorovaikutusta, verkostoyhteistyötä sekä tehokasta ja selkeää kommunikointia. Toimenpideohjelman päätavoitteena on vähentää ihmisiin kohdistuvaa väkivaltaa. Toimeenpanossa luetellaan toimijoiksi poliitikot ja päättäjät, sosiaali-, nuoriso- ja opetustoimi, terveydenhuolto, poliisi ja suojelupoliisi, järjestöt, uskonnolliset yhteisöt sekä tietyissä määrin perhe ja lähipiiri. (Sisäministeriö 2016, 13-17.)

4.3 Äärioikeiston viitekehysessä tapahtuva väkivaltainen ekstremismi

Väkivaltaisen äärioikeiston edustajista Pohjoismaainen Vastarintaliike (aiemmin Suomen Vastarintaliike) on poliittinen ja valtakunnallinen liike, jolla on ainakin näennäisesti sisäinen organisoitunut hierarkia. Muista äärioikeistotoimijoista poiketen sen tavoitteena on kansallissosialistisen valtion luominen, johon se pyrkii epädemokraattisin keinoin. Vastarintaliikkeen toiminta sisältää kansallissosiaalisen propagandamateriaalien jakamista sekä satunnaisten mie-

lenosoitusten ja kokousten järjestämistä. Vastarintaliikkeen toimintaan on sisällytetty alusta asti myös rikoksia. Liikkeen jäsenet vaikuttavat käyttävän väkivaltaa matalalla kynnyksellä eriäviä näkemyksiä omaavia tai järjestöä arvostelevia henkilöitä kohtaan. Vastarintaliikettä voidaan pitää vallankumouksellisena ja militanttisenä liikkeenä, joka on ideologisesti ehdoton ja aggressiivinen. (Sisäministeriö 2017, 13-14.)

Skinheadkulttuuri on ollut ja on edelleenkin tyypillisin äärioikeistolaisuuden ilmenemismuoto Suomessa. Skinheadryhmät toimivat ympäri Suomea ja ryhmien jäsenet syyllistyvät ajoittain rasistisiin väkivallantekoihin. Skinheadien tekemä väkivalta kohdistuu etnisten vähemmistöjen lisäksi myös kantasuomalaisiin, jotka ovat ryhmien omien piirien ulkopuolisia henkilöitä. Suomalainen skinheadliike ei muodosta uhkaa valtion turvallisuudelle, ja on muodoltaan ensisijaisesti rasistiseen ideologiaan pohjautuvaa nuorison alakulttuuri. Skinheadryhmät uhkaavat kuitenkin yksittäisiä henkilöitä sekä vähemmistöryhmiä ja voivat aiheuttaa alueellisia ongelmia. Islaminvastaisten liikkeiden toiminta on Suomessa vähäistä ja koostuu usein yksittäisistä henkilöistä. (Sisäministeriö 2017, 14-15.)

4.4 Islamin viitekehyksessä tapahtuva väkivaltainen ekstremismi

Termillä ”väkivaltainen jihadismi” tarkoitetaan kansainvälisiä ja väkivaltaisia poliittisia liikkeitä, joiden väkivallan käytön perusteluna toimii oma, valtavirrasta poikkeava tulkinta islamin uskonnosta. Tulkinta rikkoo monia islamin väkivallan kieltäviä sääntöjä. Väkivalta oikeutetaan julistamalla valtavirran islamin kannattajat vääräuskoisiksi, ja tunnetuin käytännön edustaja on Daesh. Terroristijärjestöjen suunnitelmallisten iskujen ollessa Suomessa edelleen matala, yksittäisten radikaali-islamististen väkivaltatekojen uhka on noussut. Suomesta konfliktialueille matkustaneiden ja aselliseen taisteluun osallistuneiden lukumäärä on suuri. Tunnistettuja lähtijöitä on lähes 80, surman saaneita henkilöitä on 15-18, ja alueella oleskelee edelleen kymmeniä Suomen kansalaisia tai Suomessa asuneita henkilöitä. Syyrian ja Irakin konfliktialueelle lähtijöiden määrä on kuitenkin suhteessa vähentynyt aikaisempiin vuosiin verrattuna. (Sisäministeriö 2017, 17-19.)

Myös vankilaväkivaltaan on tullut uutena ilmiönä uskonnolla perusteltu väkivalta, mikä liittyy ulkomaalaistaustaisten vankien lisääntymisen lisäksi kulttuurieroihin ja uskonnon äärimmäiseen tulkittamiseen. Islaminuskoiset vangit ovat yksi suurimmista vähemmistöissä vankiloissa, ja heidän ryhmäytymistä on huomattu tapahtuvan osastoilla. Ryhmien tavoitteena on statuksen ja vallan hankkiminen, ja ryhmät ovat rakentuneet vahvojen persoonien ympärille. Ilmiön ymmärtäminen ja sen estäminen vaatii vankiloilta tulevaisuudessa runsaasti resursseja. (Sisäministeriö 2017, 18.) Rikosseuraamuslaitos on havainnut kymmeniä vankeja, jotka liittyvät väkivaltaiseen ekstremismiin. Havainnot perustuvat vankiloista löydettyihin materiaaleihin, ryhmien värväämisestä saatuun tietoon sekä vihapuheisiin, jonka ovat kohdistuneet länsimaihinkin. (Rikosseuraamuslaitos 2017.)

4.5 Ilmiöiden kansainvälisyys

Maahanmuuttovastaiset asenteet, äärioikeistomielisten populistien aseman vahvistuminen poliittisella kentällä tai konfliktialueille lähteneiden määrän kasvu eivät ole pelkästään suomalaisia ilmiöitä. Ilmiöt ovat olleet muualla Euroopassa pidempään esillä ja ne näyttäytyvät siellä isommassa mittakaavassa kuin Suomessa. Siinä, missä Suomessa on tapahtunut yksi ääriislamistisiin motiiveihin liittyvä terrori-isku, Euroopassa on viimeisen kahden vuoden aikana ollut useita terroristi iskuja. Viimeisin isku tapahtui Tukholmassa 7.4.2017 (Kokkonen 2017), ja sen lisäksi iskuja on tapahtunut esimerkiksi Saksassa ja Belgiassa. Eniten iskuja on ollut Ranskassa, jossa vuosien 2012-2017 aikana tapauksia on ollut kuusi. (Pajunen & Töyrylä 2017.) Euroopassa tehtyjen iskujen lisäksi terroristijärjestöt kuten Daesh kohdistavat terrorinsa etenkin Lähi-idän alueella olevia valtioita ja ihmisiä kohtaan. Daeshin kohteena on länsimaalaisten lisäksi myös muslimit ja muut uskonnot, jotka se lukee vääräuskoisiksi. (Sisäministeriö 2017, 17.)

Kansainvälisyyden näkökulma syntyy ilmiöihin myös sitä luovien poliittisten tekojen kautta. Al-Qaidasta pesäeron tehnyttä Daeshia voidaan pitää Yhdysvaltojen ”luomuksena”, jonka muodostumisen annettiin tapahtua poliittisten syiden vuoksi. Yhdysvaltojen sekaantuminen toisen valtion - tässä tapauksessa Irakin - sisäpoliittiseen järjestykseen lisäsi vastakkainasettelua sunnien ja šiiojen välillä. Sunnimuslimien tyytymättömyys sai aikaiseksi sunnilaisen terroristijärjestö al-Qaidan syntymisen Irakissa vuosien 2003 ja 2004 aikana. (Soininvaara 2015.) Daesh kuului ennen al-Qaidaan, mutta erosi siitä vuonna 2013 (Leppänen 2015). Suojelupoliisin arvion mukaan terrorismin uhka on noussut ja monimuotoistunut Suomessa. Yksi syy tähän on poliittinen, sillä Suomi nähdään osana Daeshin vastaista länsiliittoumaa, koska Suomi kouluttaa kurdien Pesherga-joukkoja, jotka taistelevat Daeshia vastaan. (Sisäministeriö 2017, 19.)

Kansallispopulististen puolueiden suosio nousi Euroopassa 1980-luvulta lähtien. Alankomaissa dynaamista uuspopulismia edustaa Feert Wildersin johtama Vapupuolue PVV. Puoluetta voi kuvata islamofobiseksi sekä eliittejä vastustavaksi. Kultainen aamunkoitto on radikaali äärioikeistopuolue, joka vaikuttaa Kreikassa. Puolue on ottanut vaikutteita fasismista, natsismista sekä usnatsismista. Ranskassa puolestaan menestystä on saanut kansallispopulistinen Front National -puolue. (Kulmanen 2016) Myös jotkin äärioikeistolaiset järjestöt ovat kansainvälisesti yhteydessä toisiinsa. Suomessa toimiva entinen Suomen Vastarintaliike kulkee nykyään nimellä Pohjoismainen Vastarintaliike, ja se toimii Suomen lisäksi myös Ruotsissa ja Norjassa. Pohjoismainen vastarintaliike on pitänyt pitkään yhteyttä esimerkiksi Saksan kansandemokraattiseen puolueeseen, saksalaiseen Vapaat Nationalistit -ryhmittymään. Vastarintaliike on vierailut Kultaisen Aamunkoiton luona Kreikassa sekä pitää yhteyttä Iso-Britanniassa toimivaan National Action -järjestöön. (Hietikko 2016b.)

Ääripropagandaa sisältävät verkkosivut tehostavat ilmiön globaalia leviämistä sekä lisäävät uhkaa, sillä yhä useampi terroristiryhmä käyttää verkkoa hyväkseen etenkin nuorten radikalisointiin. Samalla, kun internet helpottaa radikalisoitumista, se myös vaikeuttaa siihen puutumista. Internetistä on puhuttu etenkin islamin yhteydessä paljon, mutta myös valkoista nationalismia julistavat propagandasivustot ovat kävijämäärältään suuria ja jotkut sivustot ovat islamilaisia verkkofoorumeja suosituimpia. (Strømmen 2013, 72-75.)

Internetillä on ominaisuuksia, jotka aiheuttavat väräystoimintoon liittyviä ongelmia. Ääriaineokset voivat käyttää nettiä oman ideologiansa havainnollistamiseen ja vahvistamiseen. Ideologisia tekstien lisäksi netissä esiintyy myös voimaakkaasti vaikuttavia valokuvia sekä esimerkiksi YouTubessa olevia poliittisia väitteitä tukevia elokuvia. Jäseneksi liittyminen ja järjestöihin tai verkkoyhteisöihin yhteyden ottaminen on netin avulla helppoa. Internettiin muodostuu myös helposti yhteisöjä, jotka viestivät vain keskenään. Tällöin ekstremismiset näkökannat muuttuvat yhteisön sisällä normaaleiksi, vaikka ajatukset tuomittaisiinkin muualla yhteiskunnassa. (Strømmen 2013, 76-79.)

4.6 Dokumenttielokuva tiedon levittämisen välineenä

Tiede ja dokumenttielokuva kohtaavat päämääränsä kautta, sillä molempien tavoitteena on todellisuuden havainnollistaminen. Esimerkiksi yhteiskunnallinen tutkimus ja yhteiskuntatieteellinen dokumenttielokuva pyrkivät molemmat tuottamaan tietoa sosiaalisesta todellisuudesta. Dokumenttielokuvalla on helppoa havainnollistaa hyvinkin monimutkaisia ja hankalia tieteellisiä asioita, ja varsinkin maailmassa, jossa tieteellisen tiedon välittäminen kansalaisille tai päättäjille on nykyään haastavaa, dokumenttielokuva tarjoaa helpon tavan tieteellisten tutkimusten yleistajuttamiselle. (Sjöberg 2015, 1.)

Koska dokumenttielokuva pyrkii tuomaan esiin tietoa sosiaalisesta todellisuudesta, ei dokumenttielokuvaa voi pitää koskaan täysin objektiivisena. Totuus on laaja käsite ja sen kuvaaminen dokumenttielokuvassa kokonaan, puolueettomasti tai muuttumattomana todellisuutena on mahdotonta. Tekijän, dokumentin liikkelelittävän henkilön, kädenjälki jää aina näkyviin ja dokumenttielokuva kuvaa aina tekohetkellä vallitsevaa todellisuutta. (Leinonen 2016, 7.)

Videomateriaalin käyttäminen opetuksissa on lisääntynyt viime vuosina. Videomateriaalin katsominen voi vaikuttaa passiiviselta tapahtumalta, mutta todellisuudessa videon katsominen on asian seuraamista ja käsittelemistä yhtäaikaaisesti. Videon katsominen on monimutkainen kongnitiivinen aktiviteetti, joka haastaa ja edistää oppimiskykyä. Videokuva mahdollistaa kommunikoinnin katsojan kongnitiivisen puolen sekä tunteiden kanssa. Muisti on kytköksissä tunteisiin, ja videokuva vaikuttaa siihen aivojen osaan, joka aktivoi kuvan kautta tunteita, vaistoja ja impulseja. (Cruse 2006, 3, 6-7.)

Videomateriaali voi lisätä koulutukseen osallistuvien motivoitumista aiheeseen, herätellä keskustelua ja kysymyksiä tai lisätä ymmärrystä käsiteltävästä aiheesta. Liikkuva kuva voi helpottaa muistamista ja tehdä oppimisesta hauskan kokemuksen, mikä puolestaan voi edesauttaa monitasoista hermosto- ja hormonitasolta alkavaa oppimisprosessia. (Komulainen 2016, 6.)

5 Toteutus

Tässä luvussa esittelen toiminnallisen opinnäytetyön ja tutkimuksellisen kehittämistyön piirteitä. Esittelen opinnäytetyöni prosessin vaihe vaiheelta sekä esittelen käyttämäni analysointimenetelmän. Lopuksi kuvaan eettisyyden ja luotettavuuden kannalta tärkeitä tekijöitä ja peilaan niitä omaan opinnäytetyöhöni.

5.1 Toiminnallinen opinnäytetyö

Ammattikorkeakoulussa tehdään joko tutkimuksellinen tai toiminnallinen opinnäytetyö. Toiminnallisen opinnäytetyön toteuttamiseen on monia eri tapoja. Se voi olla esimerkiksi ammatilliseen käyttöön tarkoitettu ohjeistus, jonkun tapahtuman järjestämistä tai järjestön kotisivujen rakentaminen. Tutkimuksellisen opinnäytetyön tavoin, toiminnallisen opinnäytetyön tulisi olla yhteydessä työelämään, ja sen tulisi olla toteutettu tutkimuksellisella otteella. Opinnäytetyön tulisi myös olla näyttö siitä, että oman alan tiedot ja taidot ovat opiskelijalla riittävällä tavalla hallinnassa. (Airaksinen & Vilkkä 2003, 9-10.)

Kehittämistä pidetään usein konkreettisena toimintana, jonka kohde, laajuus ja toteutus vaihdella lähtökohdista riippuen. Toiminnan kohde voi olla joko toimintatavan tai kokonaisen toimintarakenteen kehittäminen. Laajuus voi vaihdella yksikkökohtaisista uudistuksista laajalaisiin reformeihin. Kehittämisen voi sysätä liikkeelle oma tai ulkopuolelta tullut idea. Kehittämistyö voi olla joko jatkuvaa tai yhden hankkeen ajan kestävää toimintaa. (Toikko & Rantanen 2009, 14-15.) Opinnäytetyöni toiminnalliseen tuotoksen tavoitteet linkittyvät vahvasti kehittämistoimintaan, minkä vuoksi käsittelen opinnäytetyötäni kehittämistoiminnan ja tiedontuotannon välisen suhteen kautta. Kehittämistoiminta tavoittelee aina jotakin parempaa (Toikko ym. 2009, 16), ja opinnäytetyöni tähtää Radinetin koulutusten ja tiedon levittämisen tehostamiseen.

Tiedontuotannon tavat voidaan jaotella kolmeen luokkaan; perustutkimus, soveltava tutkimus ja kehittämistyö. Tiedontuotanto lähtee liikkeelle aina perustutkimuksesta, jolla pyritään kuvaamaan tai selittämään ilmiöitä. Perustutkimuksella ei ole käytännöllisiä tavoitteita vaan sillä pyritään vastaamaan kysymyksiin ”mitä” ja ”miksi”. Soveltavalla tutkimuksella pyritään ratkaisemaan käytännön ongelmia ja vastaamaan perustutkimuksen kysymysten lisäksi kysymykseen ”kuinka”. Soveltuva tutkimus hyödyntää perustutkimuksen teoreettista tietoa. Raja soveltavan ja perustutkimuksen välillä on kuitenkin hämärä, eikä niitä pysty aina erottamaan

toisistaan. Kehitystyö voi olla lähellä perus- ja soveltavaa tutkimusta. (Toikko ym. 2009, 19-22.)

Kehitystyö voi olla *kehittävää tutkimusta*, jolloin lähestytään ”tutkimus-edellä”-logiikalla kohti konkreettista toimintaa. Kehittävässä tutkimuksessa tiedon tuottaminen tapahtuu käytännön kehittämisprosessien yhteydessä ja kehittämistoimintaa ohjaavat tutkimukselliset kysymyksenasettelut. Kehitystyö voi olla myös *tutkimuksellisesta kehittämistoimintaa*, jolloin tiedontuotanto lähtee liikkeelle ongelmista ja kysymyksistä, jotka muodostuvat käytännön työn kautta. Tutkimuksellinen kehittämistoiminta hyödyntää tutkimuksellisia periaatteita, mutta tutkimuksen reunaehdot määräytyvät kehittämistoiminnasta käsin. (Toikko ym. 2009, 19-22.)

Opinnäytetyössäni on piirteitä perustutkimuksesta ja tutkimuksellisesta kehitystyöstä. Perustutkimus näyttäytyy työssä siten, että tuotokseni sisältö on rakentunut tutkimuksellisen logiikan kautta. Tutkimuksellisessa kehittämisessä hyödynnetään kuitenkin tutkimuksellista logiikkaa ja menetelmiä vain, kun sille on tarvetta (Toikko ym. 2009, 22). Tämä puoli näyttäytyy opinnäytetyössäni siten, että olen hyödyntänyt tutkimuksellista logiikkaa ja menetelmiä vain rakentaessani dokumenttielokuvan sisältöä. Olen esimerkiksi hakenut tietoa luotettavista lähteistä, kuten ajankohtaisista tutkimuksista, analysoinut haastattelut tutkimuksissa käytettyjä analysointimenetelmiä hyödyntäen ja ottanut huomioon tutkimuksille laaditut hyvät käytännöt sekä eettiset periaatteet. Dokumenttielokuvan aihevalinta ja dokumenttielokuva toiminnallisen opinnäytetyön tuotoksen muotona ovat valikoituneet Radinet-hankkeen ominaispiirteiden sekä koulutuksien kehittämisen kautta. Tutkimuksen rajaaminen väkivaltaiseen ekstremismiin ja dokumenttielokuvan valitseminen koulutuksien kehittämisen muodoksi ovat molemmat muodostuneet Radinet-hanketta ajatellen, eikä ilmiöön liittyvien tutkimuskysymysten kautta.

Toiminnallisen opinnäytetyön arvioinnin tulee olla erilainen verrattuna tutkimuksellisen opinnäytetyön arviointiin. Arvioinnin kohteena voi olla esimerkiksi idea, joka pitää sisällään idean kuvaamisen lisäksi tavoitteet, teoreettisen viitekehyksen ja kohderyhmän. Idean lisäksi myös toteutustapaa voi arvioida. Silloin arvioinnin piiriin kuuluvat keinot, joilla tavoitteet on saavutettu sekä se, miten aineistoa on kerätty. On hyvä arvioida myös sitä, olisiko joku muu toteutustapa, esimerkiksi konferenssin sijasta opaskirja, ollut parempi keino päästä tavoitteisiin. Arvioinnin tulisi keskittyä myös raportin ja opinnäytetyössä käytettyyn kieliasuun. (Airaksinen ym. 2003, 154, 157-159.)

Toiminnan arviointi on keskeistä kehittämisessä. Oleellista olisi jatkuvasti uudelleenarvioida menetelmiä ja toimintatapoja sekä perusteluita ja organisointimuotoja, joita kehittämistyössä käytetään. Reflektiivisen näkemyksen saavuttamiseksi on tärkeää peilata edellä mainittuja

tekijöitä objekteihin, joiden avulla todellisuuden heijastaminen on mahdollista. Esimerkiksi teoreettiset käsitteet tai mielipiteet voivat toimia näinä objekteina. Arvioinnilla on monia tehtäviä kuten suunnata kehittämistoiminnan prosessia ja tuottaa tietoa kehitettävästä asiasta sekä siitä, onko kehittämisessä onnistuttu vai ei. Arviointi tuo esiin myös kehittämiseen liittyvien eri toimijoiden äänet ja mahdollistaa kehittämiseen liittyvien odotuksien hyödyntäminen kehittämisprosessin aikana. (Toikko ym. 2009, 52, 56, 61)

Kuvio 1: Esivalmistelut

5.2 Opinnäytetyön prosessin eteneminen

Aloitin tutustumisen opinnäytetyössä käsiteltäviin ilmiöihin alkukevästä 2016. Luin lähdemateriaalia ja kokosin yhteen niissä toistuvia teemoja ja tärkeimpiä havaintoja. Idea dokumentin teosta syntyi toukokuussa 2016 ja hyväksyin ideani samantien Radinet-hankkeen työntekijöillä. Otin yhteyttä syksyllä 2016 Voionmaan opiston opettajaan Tapio Kivirintaan, joka toimii elokuva-, tv- ja videotyön vastaavana opettajana. Kivirinta pyysi minua lähettämään aikataulu-ehdotuksia, jotta voisin tulla esittelemään ideani tarkemmin dokumenttilinjan opiskelijoille. Kävin esittelemässä ideani lokakuun lopulla, minkä jälkeen ne oppilaat, jotka kiinnostuivat projektista, jäivät odottamaan sisältökäsikirjoitustani.

Laurea-ammattikorkeakoulun opinnäytetyöprosessissa ensimmäisenä vaiheena on aiheanalyysin tekeminen. Noin sivun pituisesta aiheanalyysistä on käytävä ilmi opinnäytetyön alustava

nimi, työelämäedustaja, opinnäytetyön tavoitteet, alustavat lähteet, toteutustapa ja alustava aikataulu. Palautin aiheanalyysin 12.10.2016. Laadin myös samoihin aikoihin sopimuksen työelämäedustajan kanssa. Aiheanalyysin jälkeen aloin sisältökäsikirjoituksen ohessa tekemään opinnäytetyöni kirjallista suunnitelmaa. Kirjallisessa suunnitelmassa tulee käsitellä aiheanalyysissä esiintyviä teemoja syvällisemmin. Analyysistä eroavia sisältöjä ovat esimerkiksi luotettavuuden ja eettisten kysymysten alustava pohdinta, alustavan sisällysluettelon luominen sekä lähdeluettelo.

Osallistuin aiheanalyysin jälkeen myös ensimmäiselle opinnäytetyö-työpajaan, jonka teemana oli toiminnallinen opinnäytetyö. Sain kuulla siellä, millaisia muita toiminnallisia opinnäytetöitä Laureassa oli tekeillä. Samalla sain hyödyllisiä vinkkejä oman opinnäytetyöni tekemiseen. Sisältökäsikirjoituksen tekeminen oli esivalmisteluista monivaiheisin ja eniten aikaa vievin. Sain sisältökäsikirjoituksen valmiiksi 1.12.2016 ja lähetin siitä kolme erilaista versiota Kivirinalle, joka jakoi ne eteenpäin opiskelijoille. Ensimmäinen versio kuvasi sisältökäsikirjoituksessa käsiteltäviä asioita otsikkotasolla. Toinen versio oli nimeltään juonihahmotelma, joka nimensä mukaisesti oli ehdotelma siitä, kuinka juoni voisi edetä loogisesti teemasta toiseen. Kolmas versio avasi otsikkotasolla olevia teemoja yksityiskohtaisemmin ja oli versioista kaikista pisin, 29 sivua.

Opinnäytetyön kirjallisen suunnitelman, laajuudeltaan 14 sivua, palautin 9.12. Kirjallisen suunnitelman esittämistä varten etsin työlleni opponoijan. Sovin ohjaajani ja opponentin kanssa esittämispäivämääräksi 16.12. Kirjallisen suunnitelman esittämisestä sain hyödyllisiä vinkkejä niin ohjaajaltani, opponentilta kuin yleisöstäkin. Koen, että sisältökäsikirjoitus ja opinnäytetyön kirjallinen suunnitelma tukivat toinen toisiaan, sillä kirjallinen suunnitelma jäseni opinnäytetyön tarkoitusta ja tavoitteita, mikä puolestaan auttoi karsimaan ja hahmotamaan sisältökäsikirjoituksen kannalta tärkeitä teemoja.

Sisältökäsikirjoituksen teon aikana sekä sen jälkeen aloin etsiä haastateltavaksi haluamiani asiantuntijoita sekä kokemusasiantuntijoita. Olin osallistunut syksyllä 2016 Radinet-hankkeen järjestämään Mentorointi-koulutukseen, jonka kautta tutustuin moniin henkilöihin, joilla on kosketuspintaa ja tietämystä ilmiöstä joko oman kokemuksen, ammatin tai tutkimusten teon kautta. Olin sopinut haastatteluja suullisesti ja epävirallisesti jo aiemmin syksyllä 2016, mutta viralliset haastattelukutsut lähetin 3.1.2017. Lähetin haastattelukutsuja yhteensä yhdeksälle henkilölle tai taholle, joista viisi henkilöä lupautui haastateltavaksi; tutkija Tommi Kotonen, ylikomisario Jari Taponen, tutkija Karin Creutz, tietokirjailija Kristiina Koivunen ja kokemusasiantuntija Onni Sarvela. Sen lisäksi Radinet-hankkeen yhteyshenkilö sekä myös yksi haastateltavista Oussama Yousfi lupautui kysymään imaami Anas Hajjaria kuudenneksi haastateltavaksi, ja Hajjar vastasi myöntävästi.

Haastattelu-aikataulujen sopiminen oli yllättävän haasteellista, sillä minun tuli ottaa huomioon oman ja haastateltavien aikataulujen lisäksi myös Voionmaan koulutuskeskuskeskus dokumenttilinjaisten omat kiireiset aikataulut. Sovin dokumenttilinjan opiskelijoiden kanssa kaksi viikkoa, viikot seitsemän ja kahdeksan, joiden sisällä haastattelujen tuli toteutua. Lähetin haastattelukysymykset haastateltaville noin kaksi viikkoa ennen haastattelujen pitämistä.

Haastattelujen jälkeen paneuduin opinnäytetyön kirjallisen raportin kokoamiseen. Osallistuin keväällä 2017 vielä työpajoihin, jotka tukivat raportin kirjoittamista. Voionmaan koulutuskeskuskeskus opiskelijat litteroivat haastattelut ja lähettivät ne minulle. Luin litteroinnit läpi ja korostin värillä kohdat, jotka dokumentissa tulisi tulla esille. Keräsin eri haastattelujen korostukset aihealueittain samalle asiakirjalle, jotta editoiminen olisi helpompaa. Valitsin jokaiselle haastateltavalle oman korostusvärin, jotta työryhmän olisi helppo tunnistaa, kenen puheenvuoro oli kyseessä. Tarkensin vielä editoijan pyynnöstä, mitkä asiat korostamistani kohdista ovat erityisen tärkeitä. Valitettavasti ensimmäinen editoija ei hyödyntänyt valitsemiani tekstejä, mutta seuraavassa editointikierröksessä tekemäni koonti säästi aikaa.

Veljeni lupautui tekemään dokumenttiin englannin kieliset tekstitykset, jotta dokumentin levittäminen muillekin kuin suomenkielisille olisi mahdollista. Editointi sen teknisyyden vuoksi jäi Voionmaan opiskelijoiden vastuulle, mutta ohjeistin heitä sähköpostien avulla ja tarjouduin matkustamaan Tampereelle auttamaan tarpeen tullen. Dokumentin näytöspäiväksi valittiin 19.5.2017, mihin mennessä editoinnin oli tarkoitus valmistua. Valitettavasti dokumentti oli näytöspäivänä edelleen keskeneräinen, minkä vuoksi etsin työlle uuden editoijan. Löysin työlle uuden editoijan vasta lokakuussa 2017, mikä tarkoitti, että työssä oli yli neljän kuukauden tauko. Päätimme, että korjaamme vain edellisen editoinnin virheet ja leikkaamme puheenvuoroja pidemmiksi, jotta edellisen editoijan tekemä työ ei mennyt täysin hukkaan. Uuden editoijan kanssa olemme pitäneet yhteyttä säännöllisesti ja editoija on lähettänyt keskeneräisiä versioita minulle tarkastettavaksi.

5.3 Haastattelukysymyksien laatiminen ja haastattelujen toteuttaminen

Olin hahmotellut haastattelukysymyksiä (kts. liite 1) sisältökäsikirjoituksen pohjalta, mutta varsinaiset haastattelukysymykset oli mahdollista laatia vasta, kun tiesin, minkä alan asiantuntijoita haastateltavakseni tulisin saamaan. Käytin haastatteluissa puolistrukturoitua haastattelumenetelmää, josta voidaan käyttää toisinaan teemahaastattelu-nimitystä. Teemahaastattelu-nimitystä voidaan käyttää esimerkiksi silloin, jos haastattelijalla esittää tiettyihin teemoihin liittyviä tarkkoja kysymyksiä, jotka saattavat kuitenkin vaihdella eri haastateltavien välillä. Teemahaastattelu etenee ennalta mietittyjen teemojen avulla, ei valmiiksi laadittujen kysymysten kautta. Teemahaastattelujen periaatteita on hyödynnetty haastattelukysymyksien laatimisessa ja teemat ovat toimineet haastatteluista yhdistävinä tekijöinä, mutta koska haastattelu eteni tarkkojen kysymyksien avulla, en voi kutsua käyttämäni haastatte-

lumenetelmää täysin puhtaaksi teemahaastatteluksi. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2009, 55-56.)

Kuvio 2: Esimerkkejä haastattelukysymyksistä

Teemahaastattelussa haastattelukysymykset kohdennetaan johonkin tiettyyn teemaan, mikä vaatii aihepiiriin huolellisesti tutustumista sekä haastateltavien tuntemista (Saaranen-Kauppinen ym. 2009, 56). Tutustuin väkivaltaiseen ekstremismiin ilmiönä lehtiartikkelien, tutkimuksien, virallisten valtion raporttien ja nettisivutojen kautta. Keskeisimpänä teemoja

kasaavimpana lähteenä pidin Sisäministeriön väkivaltaisen ekstremismin tilanneraportteja, joissa avataan väkivaltaista ekstremismia käsitteiden sekä käytännön tapahtumien kautta. Tilanneraporteista sain kuvan siitä, mitä väkivaltaisen ekstremismin ilmiö Suomessa näyttää, millaisia ekstremistiset rikokset ovat ja millaisena ilmiö Suomessa näyttää. Törmäsin lehtiotsikoissa ja nettisivustoilla hyvin erilaiseen termistöön kuin Sisäministeriön raportissa käytettiin. Haastattelukysymyksien pohjalla toimivia teemoja olivat esimerkiksi ”median vaikutus”, ”ennakkoluulot ja pelot”, ”Suomen erityispiirteet, toimet ja lainsäädäntö”, ”vastakkainasettelu”, ”propagandakoneisto” ja ”ennaltaehkäisy”.

Jari Taposen, Karin Creutzin sekä Anas Hajjarin haastattelut pidettiin viikolla seitsemän Helsingissä, joista ensimmäinen haastateltavamme oli ylikomisaario Jari Taponen. Taponen on Helsingin poliisin ennalta estävän toiminnan johtaja, jonka alle myös väkivaltaisen ekstremismin ennalta ehkäisy Helsingissä kuuluu. Hänelle suunnatut kysymykset menivät suurimaksi osaksi ”Suomen toimet”-teeman alle. Kysymyksillä oli tarkoitus saada vastaus siihen, millaisia toimia viranomaisilla Suomessa on, millainen Suomen lainsäädäntö on liittyen ekstre-

mistisiin rikoksiin sekä mitä väkivaltaisen ekstremismin ennaltaehkäisy vaatii poliisin näkökulmasta. Haastattelu tapahtui Töölön kirjaston tiloissa.

Karin Creutzin haastattelua varten varasin tilan Svenska social- och kommunalhögskolan:ista. Creutz toimii Helsingin yliopiston tutkijana ja luennoitsijana. Opinnäytetyöni yhdeksi keskeisimmistä lähteistä on toiminut Karin Creutzin, Juha Saarisen ja Marko Juntusen *Syrjintä, polarisaatio, nuoriso ja väkivaltainen radikalisoituminen* -tutkimuksen väliraportti sekä tutkimuksen loppuraportti nimeltään *Suomesta Syyrian ja Irakin konfliktikentälle suuntautuva liikkuvuus*. Creutzille suuntaamani kysymykset käsittelivät islamiin liittyviä käsityksiä, konfliktialueille suuntautuvien henkilöiden profiloimisen ongelmia, terrorismikeskustelua, lähtemissyitä, joita konfliktialueille suuntautuvilla henkilöillä voi olla sekä sitä, mihin eri tehtäviin konfliktialueille lähdetään.

Imaami Anas Hajjarin haastattelu pidettiin ennen rukoushetkeä Suomen islamilaisen yhdyskunnan moskeijassa. Hänelle suunnatut kysymykset käsittelivät pääosin islamiin liittyvää termistöä, Suomen muslimien historiaa, ISIS:in kaltaisten järjestöjen käyttämää propagandaa ja syitä propagandan vaikuttavuudelle, imaamin roolia sekä sitä, miten väkivaltaista radikalisoitumista voitaisiin ennaltaehkäistä. Pääsimme kuvaamaan Hajjarin haastattelun lisäksi myös moskeijan perjantairukosta. Kysymykset muodostuivat sitä mukaan, kun luin sosiaalisessa mediassa kärkevimpiä kommentteja liittyen islamin uskoon, mutta varsinaisia lähteitä kysymysten taustalla ei ollut.

Seuraavalla viikolla Jyväskylässä oli alkuperäisen suunnitelman mukaan tarkoitus pitää kaksi haastattelua, mutta aikatauluongelmien vuoksi vain toinen haastatteluista toteutui. Tommi Kotonen työskentelee Jyväskylän yliopiston äärioikeiston tutkijana. Kotonen lupautui järjestämään meille kuvaustilat yliopistolta. Kysymykset, joita Kotoselta kysyin, käsittelivät äärioikeiston määritelmää, Suomessa toimivia äärioikeistoryhmiä, Suomen äärioikeiston historiaa, yhteiskunnallisia tekijöitä, jotka lisäävät ja vähentävät äärioikeistolaisten liikkeiden syntymistä, termistöä, joka liitetään äärioikeistoon sekä propagandakeinoja, joita äärioikeisto käyttää. Kysymyksiini vaikuttaneita lähteitä ovat esimerkiksi Dan Koivulaakso, Mikael Brunilan ja Li Anderssonin kirja ”Äärioikeisto Suomessa” (2012), Johanna Korhosen kirja ”Kymmenen polkua populismiin” (2013) sekä Vesa Puurosen teos ”Rasistinen Suomi” (2011).

Pidimme viikolla kahdeksan olevan toisen haastattelun Skype välityksellä. Haastattelin kokemusasiantuntija Onni Sarvelaa, joka oli skinhead 90-luvulla Tampereella. Skini-kulttuuri oli 90-luvulla suurimmillaan, joten mielestäni ryhmittymästä oman kokemuksen omaavan henkilön näkemyksen mukaan ottaminen oli tärkeää dokumentin sisällön kannalta. Dokumentista jäi puuttumaan tällä hetkellä jossakin äärioikeistoryhmittymässä toimivan henkilön näkemys, mikä johtui siitä, ettemme saaneet yhtään asiallista vastausta haastattelupyyntöihimme. Pää-

simme kuitenkin kuvaamaan äärinationalistisen ryhmän Suomi Ensin jäsenen mielenilmauksen, kun olimme kuvaamassa haastatteluja viikolla seitsemän Helsingissä.

Onni Sarvela ei kuulu enää skinhead-liikkeeseen. Sen vuoksi hänelle suunnatut kysymykset liittyivät tekijöihin, jotka lisäsivät skinien suosiota 90-luvulla, Sarvelan omiin henkilökohtaisiin syihin liittyä skinipiireihin, 90-luvun skiniporukoiden ominaispiirteisiin sekä siihen, miten skinhead-liikehdintä eroaa nykyajan äärioikeistoryhmistä. Kysyin Sarvelalta myös, mitä haasteita hän koki erotessaan ryhmästä sekä minkä tekijöiden hän näkee olevan keskiössä väkivaltaisen ekstremismin ennaltaehkäisyssä. Taustalähteinä kysymyksilleni toimivat esimerkiksi Pekka Isakssonin ja Jouko Jokisalonen teos ”Kallonmittaajia ja skinejä: rasismien aatehistoria” (2005) sekä Tommy Karlssonin pro-gradu tutkielma nimeltään ”Epäajanmukaista kapinaa?: Skinheadien selontekoja ja ongelmienmäärittelyjä” (2003). Lähteet toimivat aihetta avaavana ja skinien historiaa esittelevässä roolissa, sillä Sarvelan haastattelussa pääpaino oli Sarvelan omilla kokemuksilla enemmän kuin skinien ominaispiirteillä laajemmalla merkityksellä.

Tietokirjailija Kristiina Koivusen haastattelun oli tarkoitus olla ensin Helsingissä, mutta monen vaiheen kautta saimme sovittua haastattelun Tampereelle. Koivunen on tietokirjailija ja häneltä on ilmestynyt syksyllä 2016 kirja nimeltä *Suomen nuoret jihadistit*. Kyseinen kirja on antanut minulle hyvin taustatietoja aiheeseeni. Koivunen asuu tällä hetkellä Pohjois-Irakissa ja on toiminut siellä yliopisto-opettajana sekä työskennellyt maahanmuuttajien kanssa Suomessa monissa eri yhteyksissä. Koivuselta kysyin paljon mediaan liittyviä asioita, kuten sitä, miten tiedotusvälineissä on käsitelty väkivaltaiseen ekstremismiin liittyviä ilmiöitä. Kysyin Koivuselta myös sosiaalisen median vaikutusta keskusteluilmapiiriin sekä sitä, miten vihapuheet lisäävät ääriyhmittymien propagandan vaikuttavuutta. Kysymykset käsittelivät myös suojaavia tekijöitä, joita Suomessa on muihin Euroopan maihin verrattuna, mitkä tekijät edesauttavat henkilön kotoutumista sekä sitä, mitä yhdistäviä tekijöitä äärioikeistolla ja väkivaltaisella radikaali-islamilla on.

Haastattelin vielä Radinet-järjestön projektikoordinaattori Oussama Yousfia, joka matkusti Tampereelle viikolla 15. Haastattelu tapahtui Voinonmaan opiston tiloissa. Hänelle suunnatut kysymykset käsittelivät Radinet-projektia ja sitä, kuinka viranomaiset tai yksittäiset henkilöt voivat hyötyä projektista tai ottaa sen työntekijöihin yhteyttä. Kysyin myös, mitä muissa vastaavissa palveluissa muissa Euroopan maissa on tarjolla ääriyhmittyvistä irrottautuville sekä sitä, mitä haasteita irrottautumiseen liittyy.

5.4 Aineiston analysoiminen

Hyödynsin aiheanalyysissä teemoittelua. Teemoittelussa kerätään sen nimen mukaisesti teemoja eli toistuvia asioita suuresta tekstimassasta. Teemoittelua on mahdollista tehdä myös teoriapohjan kautta, jolloin jokin viitekehys tai teoria ohjaa teemojen muodostumista. Tee-

mat voivat löytyä tutkijan haastattelukysymyksien pohjalta, mutta täysin uusien, tutkijan ennaltaodottamattomien teemojen syntyminen on myös mahdollista. Teemat toimivat ikään kuin ”yläotsikkoina”, joiden alle eri haastateltavien teemaa käsitteleviä puheenvuoroja järjestellään. (Saaranen-Kauppinen ym. 2009, 105-106.)

Ensimmäinen asia, joka haastatteluihin liittyen oli tehtävä, oli videohaastattelujen muuttaminen tekstimuotoon. Haastattelut olivat litteroidussa muodossa 52 sivua. Luin litterointeja läpi ja merkitsin korostusvärillä toistuvia teemoja eri haastateltavien puheenvuoroista. Anoin jokaiselle haastateltavalleni oman korostusvärin ja numeroin kappaleet, jossa haastateltavat käsittelevät jotain tiettyä teemaa. Peilasin esiin nousseita toistuvia teemoja kirjoittamaani sisältökäsikirjoitukseen, jonka perustana toimivat lukemani aiheeseen liittyvää teoriaa. Olin jo sisältökäsikirjoitustani tehdessä hyödyntänyt teemoittelua, jota ohjasi teoria. Aineiston analysoinnin myötä sisältökäsikirjoituksen rooli väheni hieman. Osittain haastatteluista nousi samoja teemoja kuin sisältökäsikirjoituksesta, mutta haastattelut toivat myös uusia puolia, joita sisältökäsikirjoituksesta ei löytynyt. Tärkein rooli, joka sisältökäsikirjoitukselleni muodostui, oli taustateorian löytäminen puheenvuoroille. Sisältökäsikirjoitus auttoi peilamaan esiinnousseita teemoja teoriaan ja ajankohtaisiin uutisiin.

Korostettuani jokaisesta haastattelusta teemoja ja yhteiskunnalliseen näkökulmaan sopivia puheenvuoroja, aloin luomaan uutta tiedostoa, johon keräsin korostamani puheenvuorot teemoja kuvaavien otsikoiden alle. Tässä vaiheessa otsikoita olivat esimerkiksi ”terminologia ja mielikuvat”, ”äärioikeisto Suomessa”, ”samankaltaisuus”, ”yhteiskunnan polarisoituminen”, ”ennaltaehkäisy” ja ”media”. Tämä ensimmäinen tiedosto toimi opinnäytetyöni kirjallisen osion kirjoittamisen tukena. Olin teemoittelun avulla lyhentänyt tekstiä ja jaotellut tekstin 18 sivuun. Dokumenttielokuvaa varten tiedostoa oli kuitenkin vielä lyhennettävä. Karsin tiedostosta toistot ja teemasta eniten ohi menevät puheenvuorot. Dokumenttielokuvaa varten käytetty tekstitiedosto oli enää kuusi sivua pitkä.

5.5 Eettisyys ja luotettavuus

Eettinen pohdinta mahdollistaa erilaisissa tilanteissa oikean ja väärän miettimisen omien sekä yhteisön arvojen kautta. Tutkimusetiikassa eettisen pohdinnan kohteena on tieteen sisäiset asiat kuten tutkittavien kohtelevinen tai tieteen ja yhteiskunnan väliset suhteet. Myös tutkijoiden ammattiin kuuluvat osa-alueet kuten periaatteet tai arvot, joita tutkijan tulisi työssään noudattaa, voidaan laskea kuuluvaksi tutkimusetiikan piiriin. Tutkimusetiikan normien pääryhmät ilmentävät totuuden etsimistä ja tiedon luotettavuutta, tutkittavien ihmisarvoa sekä tutkijoiden keskinäisiä suhteita. Tutkimusetiikka voi koskettaa myös kysymyksiä, jotka liittyvät aineiston hankintaan tai tutkittavien suojaan, tieteellisen tiedon soveltamista, käyttöä tai vaikutuksia tai muuten tieteen sisäisiä asioita. (Kuula 2011, 21, 23-25.)

Omaa työtä koskevista eettisistä ratkaisuista vastaa aina tutkija itse. Tutkijan tulee parhaansa mukaan noudattaa kollegiaalisesti sovittuja periaatteita ja tavoitteita, mikä on erityisen tärkeää, jotta tiedeyhteisöt sekä yleinen luottamus tieteeseen säilyisivät eheinä. Yhteisesti tiedeyhteisössä sovittujen periaatteiden ja arvojen lisäksi tutkijan työhön vaikuttavat tiedeyhteisön ulkopuoliset seikat. Esimerkiksi kussakin yhteiskunnassa vallitsevat erilaiset arvot ja poliittiset voimasuhteet, jotka vaikuttavat tutkimusrahoitusten saamisen kautta siihen, mitä asioita on mahdollista tutkia ja miten tutkimusongelmat tai -kysymykset tulisi asettaa. Tiedeyhteisön vaalimia ihanteita ovat rehellisyys, avoimuus ja kriittisyys. Ihanteiden takana olevat kiellot, kuten älä valehtele tai ota toisen omaa, vastaavat yleisiä inhimillisen yhteiselämän periaatteita. Tiukat määräajat ja keskeinen kilpailu voivat aiheuttaa kateutta, riitoja ja väärinkäytöksiä kuten väärentämistä tai plagiointia. (Kuula 2011, 26-29.)

Tutkijan hyve-etiikka edellyttää tutkijalta aitoa kiinnostusta tutkimukseen, rehellistä ja tunnollista paneutumista oppialaan perehtymisessä, tutkimusaineiston hankinnassa ja analysoinnissa, vaaran eliminoimista, ihmisarvon kunnioittamista, sosiaalista vastuunottoa sekä henkilö- tai ryhmäkohtaisten intressien ajamisen välttämistä. Hyve-etiikkaan kuuluu myös toisten tutkijoiden arvostaminen. Vastuu tutkimusetiikasta on tieteen sisäinen, mutta sen lisäksi tutkimuseettistä ohjausta varten on olemassa erillisiä elimiä. Opetusministeriön vuonna 1991 perustama tutkimuseettinen neuvottelukunnalla ei ole juridisia valtuuksia vaan sen toiminta on tieteen sisäisen etiikan edistämistä pääasiassa tiedottamisen kautta. Tiedottamisen muotona voi olla esimerkiksi ohjeistuksien laatiminen. Suomen yliopistot, ammattikorkeakoulut sekä erillistutkimuslaitokset ovat allekirjoittaneet sopimuksen, jolla ne sitoutuvat neuvottelukunnan ohjeisiin hyvistä tieteellisistä käytännöistä. (Kuula 2011, 30, 32-34.)

Hyvät tieteelliset käytännöt pitävät sisällään esimerkiksi tiedeyhteisön tunnustamien toimintatapojen, kuten rehellisyyden, huolellisuuden ja tarkkuuden, noudattamista. Tiedonhankinta-, tutkimus- ja arviointimenetelmien tulee olla tieteellisen tutkimuksen kriteerien mukaisia sekä eettisesti kestäviä ja tuloksien julkaisuvaiheessa muille avoimia. Omassa tutkimuksessa on annettava muiden tutkijoiden töille niiden ansaitsemaa arvostusta ja merkitystä. Tutkimuksen tulee olla hyvin suunniteltu ja toteutettu, ja raportoinnin tulee noudattaa tieteelliselle tiedolle asetettuja vaatimuksia. Ennen tutkimuksen aloittamista, tutkijan on pidettävä huolta, että tutkimusryhmän jäsenten oikeudet ja velvollisuudet on kirjattu ja hyväksytty kaikilla osapuolilla. Tutkimuksen mahdollisuudet sidonnaisuudet sekä rahoituslähteet on ilmoitettava tutkimukseen osallistuville ja niiden on tultava esille myös valmiissa tutkimusraportissa. (Kuula 2011, 34-35.)

Opinnäytetyöni aihevalintaa johdattaa vahvasti tämänhetkinen yhteiskunnallinen tilanne, mutta tutkimusrahoituksen tuoma vaikutus puuttuu opinnäytetyöstä täysin. Minun ei ole tarvinnut hakea rahoitusta opinnäytetyötä varten, mikä on ehkäissyt tutkimusrahoituksesta ai-

heutuvan kilpailun painetta. Myöskään dokumenttielokuvan valitseminen toiminnallisen opinnäytetyön tuotokseksi ei ole estynyt tai määräytynyt rahoituksista käsin. Olen pyrkinyt lukemaan aiheeseen liittyviä artikkeleita ja mielipidekirjoituksia laajasti, jotta saisin kokonaiskuvan viime vuosien aikana ilmiöstä käydystä keskustelusta. Tutustuin aiheeseen yli puolen vuoden ennen kuin valitsin yhteiskunnallisen näkökulman tai dokumenttielokuvan toiminnallisen opinnäytetyön tuotokseksi. Olen valinnut yhteiskunnallisen näkökulman omista tulkinnoista käsin, mutta perustelen sen opinnäytetyössäni, ja koen yhteiskunnallisen näkökulman neutraalina säilyttämisen helpommaksi kuin subjektiivisten kokemusten esittämisen. Teoreettinen pohja opinnäytetyölle on ajankohtaisista lähteistä.

6 Tulokset

Tässä kappaleessa tulen esittelemään dokumentin haastatteluista nousseita keskeisimpiä teemoja. Teemat ovat ”terminologia ja mielikuvat”, ”yhteiskunnan polarisoituminen”, ”ilmiöiden samankaltaisuus ja irrottautumisen haasteet”, ”väkivaltaisen ekstremismin ennaltaehkäisy: Suomen toimenpiteet ja lainsäädäntö”. Tässä kappaleessa esiintyvät lainaukset ovat otteita haastatteluaineistosta.

6.1 Terminologia ja mielikuvat

Monet haastateltavat toivat esille, kuinka termien epätarkka käyttäminen luo termien ympärille mustavalkoisia mielikuvia. Esimerkiksi sana ”jihad” on pelkistetetty usein tarkoittamaan yksinomaan taistelutilanteita, radikalisoituminen ei tarkoita aina negatiivista vaihtoehtoista maailmankatsomusta ja äärioikeiston täysin yksiselitteinen määrittely on mahdotonta. Ääriislamististen ryhmittymien, kuten Daeshin syyt käydä sotaa eivät ole vain uskonnollisia ja kansallismielinen tai isänmaallinen ihminen ei ole aina rasisti. Monet haastateltavat toivat esille, kuinka tärkeää olisi, että termit määriteltäisiin uudestaan.

”Terminologia on tietysti aina keskeinen ja myös haastava osa, koska varsinkin kun puhuu Syyrian tilanteesta ja sitten puhuu terrorismista, tai puhuu väkivaltaisesta extremismistä esimerkiksi, niin, mikä niinkun nähdään jotenkin osana tätä ilmiötä, niin siihen kytkeytyy niin paljon ennako-olettamuksia sitten tietynlaisia kuvii”

”Esimerkkinä vaikkapa tää turvapaikanhakijailmiö kun tuli niin puhuttiin mediassa hyvin paljon siitä että nyt kun tulee turvapaikanhakijoita, niin siinä samassa artikkelisako mainittiin se terrorismi, niin ihmiset muistaa sen että terrorismi = turvapaikanhakijat.”

”Radikalisoituminenhan periaatteessa voi tarkoittaa ihan minkä tahansa, minkä tahansa tyyppistä prosessia, joka viittaa siihen, että tulee tietoseksi jostain, kun vaihtoeh-

toisesta tavasta nähdä maailmaa esimerkiksi, et samaan aikaan kun esimerkiksi sodassa voi olla sellasta radikalisoitumista niin kuin viholliskuvien ja tällästen kautta, niin ihan sitten ihan yhtä lailla voi radikalisoituminen tarkoittaa sitä et tulee tietoseksi jostain epäoikeudenmukaisuudesta ja alkaen niinkun pyrkimään yhteiskunnalliseen muutokseen.”

”Uusinpien tutkimuksien mukaan niin että taistelualueelle lähtemiseen ei välttämättä liity se uskonto motiivina lähteä sinne vaan ehkä se tapahtuu islamin viitekehäksessä mutta se motiivi mennä sinne voiki olla ihan joku muu.”

*”...mun mielestä meidän täytyy nyt olla hyvin tarkkana siinä, että määritellä käsitteet uudestaan ja mitä me oikeestaan tehdään. Kattoo miks ihmiset käyttäytyy tietyllä lailla, eikä tehdä sitä mitään mystifiointia siinä yllä, koska se heti, mystifiointi, antaa heti mahdollisuuden politiikointiin ja jonka sitten taas, mennään tähän nelikenttään missä on poliitikot ja viranomaiset ja äärijärjestöt ja kansalaiset, he pääsee lietso-
maan tätä vihan ilmapiiriä.”*

Termien väärinkäyttäminen ja mustavalkoisten mielikuvien luominen nähtiin vaarallisena monesta eri syystä. Äärijärjestöjen itse lanseeraamien termien käytössä on aina mahdollisuus vahvistaa heidän omaa propagandaansa, ja myös viranomaistoimenpiteet voidaan kohdentaa väärin vahvojen mielikuvien vuoksi, mikä lisää itsestään turvattomuutta. Haastateltavat toivat esille myös sen, että impulsiiviset nuoret omaksuvat aikuisia helpommin ympäristössään elävät yksipuoliset mielikuvat, ja ovat sen vuoksi äärijärjestöjen propagandaan helpommin vietävissä.

”Terminologia on tosi tärkeä tässä työssä ja terminologialla on iso merkitys ja kun puhutaan tästä poliittisesta tai uskonnollisesta ekstremismistä, niin täytyy olla varuillaan siitä, ettei ruoki sitä propagandaa, mitä äärijärjestöt itse ovat lanseeranneet ja kun käyttää sellaisia sanoja ja termejä mitä ääri liikkeitä itse käyttävät toiminnastaan, niin tavallaan lisäävät sitä heidän propagandaa.”

”Mutta joo kyllä tällanen vihan ilmapiiri vaikuttaa viharikollisuuteen ja kaikki nämä toimijat, poliitikot, virkamiehet, kansalaiset, ääri ryhmät niin nämä on niinku sellasia toisiaan lietsovia juttuja, kaikki vaikuttaa toinen toisiinsa. Että sitte myöski media, millasta uutisointia media sitte harrastaa siinä, onko se kriittistä vai lähteekö selkeesti toistamaan tätä samaa narratiivia.”

”Pitäs olla tarkempia näissä määrittelyissä koska se antaa mahdollisuuden, niin sitten jos ne on epäselviä, niin niissä tulee sitten monenlaista tulkintaa ja sen jälkeen voi-

daan toimenpiteitäkin kohdistaa väärin, joka aiheuttaa sitten ehkä päinvastaisen reaktion ja tää on itseasiassa yks sellanen asia, mikä voi meillä aiheuttaa väkivaltaista ekstremismia ja radikalisoitumista, jos nyt käytetään näitä käsitteitä, on se, että me tehdään niin kuin viranomaiset taikka yhteiskunta yhdessä tekee liian aikaisia toimenpiteitä, tai kohdistaa toimenpiteitä abstraktiin asiaan, jolloin me luodaan sitä vastakainasettelua. Me luodaan se ilmapiiri että meillä on tällästä väkivaltasta ekstremismia.”

6.2 Yhteiskunnan polarisoituminen

Haastateltavat toivat useassa kohdassa esille sitä, kuinka samat asiat tarjoavat propagandaa vastakkaisille ääriyhmityksille. Esimerkiksi islamia ja muslimeja leimaava uutisointi lisää sekä epäoikeudenmukaisuuden tunnetta muslimien keskuudessa että pelkoa ja inhoa islamia kohtaan länsimaalaisissa. Asioiden irrottaminen kokonaisuudesta puolestaan hämärtää ymmärrystä siitä, että jotkut ongelmat johtuvat esimerkiksi Suomen vaikeasta taloudellisesta tilanteesta sen sijaan, että ongelmien taustalla olisi esimerkiksi turvapaikanhakijoiden suuri määrä. Samaan aikaan olisi kuitenkin tarpeellista käydä keskustelua avoimesti myös siitä, mitä turvapaikanhakijoiden vastaanottaminen merkitsee ja mihin asioihin vastaanottavien maiden on varauduttava.

”...se vihapuhe, mitä ne levittää omille kannattajilleen, niin tää vastapuoli pystyy käyttämään niitä omaan propagandaansa ja ne hyödyttää toisiaan monella tavalla valittavasti.”

Haastateltavat kuvailivat, että viholliskuvien luominen on ääriyhmien käyttämässä propagandassa keskeistä, ja nämä viholliskuvat aiheuttavat tavallisissa ihmisissä ymmärrettävästi pelkoa. Haastateltavat pohtivat sitä, missä kulkee median vastuu suhteessa pelkotilojen muodostumiseen, ja mitä vaikutusta sosiaalisella medially, klikkiotsikoilla ja kohu-uutisilla on ollut uutisten totuudenmukaisuuteen. Haastateltavat puhuivat siitä, kuinka pelko käännetään helposti vihaksi, ja kuinka arjen rasismien nousemisen myötä myös vihapuheiden ja viharikoksien määrä on lähtenyt nousuun. Haastateltavat puhuivat myös poliittisten päättäjien näyttämän esimerkin vaikutuksesta siihen, mikä koetaan hyväksyttäväksi käytökseksi sekä viharikostuomioista, joita poliittiset päättäjät ovat saaneet viime vuosina.

”...jos ennen internetissä, tai nettipuheissa, sosiaalisessa mediassa puhuttiin nimenmerkin takaa hävyttömyyksiä ja loukkauksia ja rassistisia huuteluja niin nyt sitte tässä niinku kolmen vuoden aikana niin se on ihan ok huudella omalla nimellä...”

*”...voi sanoa niin kuin, että erinäköisten viholliskuvien luominen ylipäättäänkin on ääri-
liikehännän ytimessä, niin kuin että haetaan sitä poliittista vastustajaa ja sitten hyvin
kärjistetyin keinoin saatetaan niin kuin heidän edesottamuksiaan esitellä.”*

*”...median rooli on näissä asioissa haastava, koska samaan aikaan pitää niin kuin *tuoda
tietoon asioita ja *käydä sitä yhteiskunnallista keskustelua myös hankalista asioista ja
sit samalla on tosiaan kantaa sen vastuu että millä tavalla ihmiset näkee ja kokee asi-
at, minkälaisia pelkotiloja joku tietty uutisointi saattaa aiheuttaa, ja mitä niin kun
taas *vastareaktioita tälläset saattaa itsessään herättää.”*

*”Kun pelätään jotain niin se helposti kääntää vihaksi. Jos pelätään susia niin yhtäkkiä
niitä ruvetaan vihaamaan. Ja sit jos tällänen jos on suoraan äidinmaidosta, pienestä
pitäen kerrottu iso paha susi satuja, niin kyllähän se hyvin äkkiä mielikuvan luot siel-
tä.”*

*”Jos vihan ilmapiiri kasvaa niin siinä ilmapiirissä mahtuu tekemään enemmän rikoksia,
tulle vähä niinku lisää mestaa sille rikoksille. Ja tota, se lähtee oikeestaan poliittisista
päättäjistä, poliitikoista lähtien, että jos siellä katsotaan täten ok että voidaan puhua
vihapuhetta ja nythän niistä on itseasiassa tullu tuomioita jo näistä vihapuheista ja
viharikoksista niin sehän antaa signaalin kansalle että okei tähän on ihan sallittua.”*

6.3 Ilmiöiden samankaltaisuus ja irtautumisen haasteet

Haastateltavat toivat esille, että väkivaltainen ekstremismi on monelta osaa samankaltaisista tekijöistä riippuva ilmiö huolimatta viitekehuksesta, missä sitä tapahtuu. Vastakkaisten ääri-
liikkeiden kannattajien henkilötyyppien taustalla voi olla monia samankaltaisuuksia ja keskei-
siä tekijöitä voivat olla esimerkiksi ulkopuolisuuden kokeminen, tyytymättömyyttä poliittisiin
päätöksiin, rikkonainen perhetausta, yleinen näköalattomuus, osattomuuden tunne, lisäänty-
vä köyhyys, lapsuuden turvallisten kokemusten tai toimintamahdollisuuksien puuttuminen.

Näkemyksissä samankaltaisuudeksi mainittiin myös fanaattisuus. Ääriryhmittymille on tyypil-
listä, ettei ryhmittymien sisäisten näkemysten ulkopuolella olevaa hyväksytä. Toisuuden kiel-
tämisen lisäksi päätös liittyä äärijärjestöihin, riippumatta järjestöstä, on hyvin emotionaali-
nen. Yhteistä vastakkaisille ääriliikkeille on myös se, että ne ruokkivat toinen toistaan. Osa-
puolet pystyvät hyödyntämään toistensa vihapuheita omassa propagandassaan monin keinoin.

*”Jos ajatellaan näitä vastakkaisten ääriliikkeiden kannattajia, niin näistä kannattajis-
ta voi löytyä hyvin samanlaisia henkilötyyppejä ja heidän taustaltaan voi löytyä niin-
kun samanlaisia ongelmia”*

”Yhdistäviä tekijöitä on toisaalta tän näkemyksen fanaattisuus, että ei hyväksytä mitään omien näkemysten ulkopuolella olevaa, eli siitä käytetään usein semmoista määritelmää kuin toisuuden kieltäminen. Hyväksytään vaan juuri se tapa toimia ja ajatella ja olla mikä omassa ryhmässä on. Toinen asia on sit se, että päätös on hyvin emotionaalinen, eli se syntyy niin kuin tunteiden pohjalta, eikä rationaalisten perusteiden, et jotkut on jopa verranneet sitä että tämmösen ideologian omaksuminen tai johonkin tämmöseen liikkeeseen meneminen, on yhtä voimakas tunnekokemus kuin rakastuminen ja se valtaa ihmisen kokonaan siinä alkuvaiheessa ainakin.”

Riippumatta siitä, mistä ääriyhmittymästä henkilö on irtautumassa, irtautumisprosessi pitää sisällään samanlaista problematiikkaa. Irtautumisprosessissa käytettävässä terminologiassa ja irtautumisympäristössä voi olla eroja, mutta tarpeet ja haasteet, joita uskonnollisesta tai poliittisesta ääriyhmittyvistä irtautuva henkilö kohtaa, ovat samanlaisia. Irtautuminen voi alkaa esimerkiksi ääriyhmittymän ideologian tai toiminnan epäilemisen tai väkivallan kyseenalaistamisen kautta.

”Irtautumisprosessi on oikeestaan aika samanlainen riippumatta siitä mistä henkilö on irtautumassa, onko se uskonnollinen tai poliittinen ääriyhmä. Siinä ehkä käytetään vähän erilaista terminologiaa ja se ympäristö voi olla vähän erilainen, mutta ne tarpeet on aika samanlaisia. Ihmisillä on usein semmoinen särö, joku asia joka muuttuu siinä ja epäily ehkä siitä ideologisesta toiminnasta, ehkä setoiminta ei vastannu sitä mitä henkilölle on luvattu tai ei vastannut odotuksia, minkätakia hän on lähtenyt siihen liikkeeseen ja toimintaan ja haluaa vastauksia”

”...mä rupesin ensimmäisenä kyseenalaistaan katuväkivaltaa et mikä oikeutus on vahingoittaa toisia ihmisiä ja kyllä mä myös skini aikana välillä olin hyvin kriittinen niinku sitä mitä kutsutaan maahanmuuttokriittisyydeks mut suoraan rasismia kohtaan. Ja se kaikki alko pikkuhiljaa kasvaan semmoteeks et ei pysytty perusteleen ittelleen enää kun sitä tarpeeks paljon analysoi ja niitä omia argumentteja tai muiden argumentteja ja huomaa sen rikkinäinen levy-efektin...”

Haastateltavat puhuivat siitä, miten ihmisen identiteetti on saattanut muodostua ja kehittyä ääriyhmään liittymisen myötä. Identiteetistä luopuminen tai sen vaihtaminen voi olla haasteellista, ja silloin esimerkiksi ammattilaisen apu voi tulla tarpeelliseksi. Haastateltavat toivat esille sen, että ihmisen omalla vastuulla on työstää elämänmuutostaan eteenpäin, mutta on asioita, joissa yhteiskunnan tulee tukea henkilön muutospyrkimystä. Esimerkiksi konfliktialueilta Suomeen palava henkilö voi kokea, että oma yhteisö leimaantumisen pelossa kääntää hänelle selkensä. Samalla tavalla äärioikeistoryhmittymästä irtautuva joutuu usein rakentamaan koko sosiaalisen verkostonsa uudestaan ja jää usein irrottautumisen jälkeen täysin yk-

sin. Pahimmillaan julkinen stigma voi tehdä uuden sosiaalisen verkoston rakentamisen todella vaikeaksi varsinkin, jos henkilöllä on taustallaan rikoksia tai hän on ollut jollain tavalla julkinen henkilö.

”...mä tiedän että jos me puhutaan väkivallasta niin mä oon usein sanonu että väkivallassa ei pahinta oo se et sitä tapahtuu vaan pahinta on se et sä totut siihen niin paljon et se ei vaikuta suhun enää...”

”Se stigma mikä siitä jää pahimmillaan on sellanen että sun on todella vaikee välillä rakentaa sitä uutta sosiaalista verkostoo jos sää oot leimaantunut julkisesti.”

Haastateltavat kertoivat, kuinka väkivallan kokeminen on konkreettinen uhka irrottautuvalla. Irtautuva henkilö joutuu oppimaan täysin uudet säännöt toimia, sillä useat tuntevat vain entisen porukansa toimintatavat. Eräs haastateltava puhui siitä, että ihmiset, jotka tekevät fyysisiä väkivallantekoja demonisoidaan helposti, vaikka syyt, jotka johtavat ääriryhmään liittymiseen, voivat olla positiivisia syitä. Hän korosti sitä, etteivät jonkun asian puolesta toimiminen, halu kuulua johonkin ryhmään tai itselleen tärkeiden asioiden puolustaminen ole negatiivisia asioita, mutta enemmänkin tulisi tarkastella sitä, millä keinoin asioita lähdetään toteuttamaan tai viemään eteenpäin.

”...kun me puhutaan ihmisistä jotka jopa tekee ihan fyysisiä väkivallantekoja, niitä hirveen helposti demonisoidaan, niistä tehdään tyhmiä, niistä tehdään ties mitä mut se että jos niinku, ois hyvä muistaa että valtaosalla ihmisistä esimerkiks syy liittyy tälteeseen porukkaan ja se tie mikä lähtee niin ne on hyvin positiivisia syitä.”

”Se on hirveen helppo sanoo, et lähe sieltä, mut kyllä tosiasia on se, et vaikka se on uhkaava ja pelottava maailma niin ainakin sä tiedät, miten se toimii. Ainakin sä tiedät ne säännöt, miten siellä toimitaan. Jos sut viedään johonkin ihan toisenlaiseen ympäristöön niin sun täytyy opetella se kaikki.”

Myöskään konfliktialueille lähtemisen syitä ei haastateltavien mielestä voi yleistää joko positiivisiksi tai negatiivisiksi. Monien lähtemiseen on vaikuttanut ajatus auttamisesta ja tukemisesta. Auttamistyöhön lähteminen, asioista tiedottaminen ja omaisien tukeminen ovat kaikki haastateltavien mukaan positiivisia ja hyväksyttäviä asioita. Ongelmia muodostuu vasta, kun henkilö ajautuu syystä tai toisesta jonkin taisteluryhmän alaisuuteen, jolloin henkilö ei edes välttämättä tiedä, ketä vastaan ryhmittymä taistelee. Haastateltavat nostivat huonon uskon totuntemuksen sekä lähipiiristä ja uskonoppineista eristämisen yhdeksi tekijäksi, jolloin läheneiden luottamus ääriryhmittymiä kohtaan voi olla vahva. Totuus ryhmittymien käyttämistä

keinoista tai toiminnan taustalla olevasta ideologiasta paljastuu joidenkin kohdalla liian myöhään.

”Nuori menee impulsiivisesti enemmän kuin vähän vanhempi henkilö, jolloin tämä impulssi vetää siihen että minä haluan toimia minä haluan saada tulosta heti, jolloin voi lähteä tekemään jotain. Mitä tämä jotain on? Niin se voi olla jotain mikä on positiivista, se voi olla jotain mikä on negatiivista.”

”On ihmisiä jotka antavat kyvynsä avustustyöhön ja sen tyyppiseen, okei. On ihmisiä jotka menevät kertomaan, mitä tapahtuu, miten voidaan korjata asioita... On toiset jotka yrittävät poistaa tätä vääryyttä niin että tukemalla heidän omia omaisiaan siellä maan päällä. Nämä on kaikki OK, kunnes mennään sellaisiin, jotka, joilla, jotka joutuvat tämmönen taisteluryhmän alaisuuteen tai käskyläisinä, ymmärtämättä mikä on tämän ryhmän tavoite ja ketä vastaan he todella taistelevat...”

6.4 Väkivaltaisen ekstremismin ennaltaehkäisy: Suomen toimenpiteet ja lainsäädäntö

Haastateltavat tarkastelivat väkivaltaisen ekstremismin ennaltaehkäisemistä monelta eri tasolta. Syrjäytymisen ehkäisy ja taloudellisen tilanteen parantaminen ovat tärkeitä toimia yhteiskunnallisella tasolla, ja ruohojuuritasolla tulisi olla tarjolla osallistumis- ja toimintamahdollisuuksia, jotta yksittäisten henkilöiden toiminta ei kanavoituisi ääriliikehdintään. Turvallinen keskusteluilmapiirin luominen ja profiloitumisen välttäminen estävät ihmisiä työntymästä heille itselleen ja yhteiskunnalle tuhoisiin suuntiin. Ennaltaehkäisevissä ohjelmissa on vältettävä kohderyhmän valikoimista uskonnollispoliittisen profiloinnin kautta, mitä on tapahtunut muualla Euroopassa. Profilointi on saanut aikaiseksi sen, että monet muslimiyhteisöt sekä muslimitoimijat kokevat tulevansa työnnettyksi poliittisesti yhteiskunnan marginaaleihin.

”Mitään sellasta, tai semmosta yksittäistä reseptiä tuskin on sille, että miten missäkin tilanteessa nyt sitten voidaan ääriliikkeiden tai äärioikeiston ryhmien muodostumista ehkäistä. Totta kai tietysti on monentasoisia keinoja miten sitä voidaan lähestyä, että yksi on tietysti ihan yleinen yhteiskunnallinen kehitys, että tuota syrjäytymisen ehkäisystä lähtien, taloudellisen tilanteen parantamisen kautta ja muuta, mutta sitten tietysti ruohojuuritasolla voidaan ajatella, että luodaan niissä paikallisyhteisöissä, esimerkiksi osallistumismahdollisuuksia, toimintamahdollisuuksia, niin ettei sitten tää toiminta kanavoidu välttämättä mihinkään ääriliikehdintään.”

*”...näissä asioissa ois paljon enemmän *relevanttia *luoda turvallinen keskusteluilmapiiri, just osallisuuden mahdollisuuksia ja tällasta niin kuin keskustelua ja dialogiaa sen sijaan, että alkaa niin kuin jotenkin profiloimaan ihmisiä ja ehkä niin kuin pahim-*

millaan sitten työntää näit ihmisii juuri sellisiin suuntiin, mitkä saattaa olla heille itselleen ja yhteiskunnalle tuhoisia.”

Yksi haastateltavista kertoi Suomessa tammikuusta 2016 lähtien Sisäministeriön liikkeelle laittama, Vuolle Settlementin vetämä ja STEA:n rahoittama hanke nimeltään Radinet. Esittelen Radinet-hankkeesta kappaleessa 3.1. Radinetin toiminnan perustana oleva Exit-malli on käytössä myös muissa Euroopan maissa kuten Saksassa, Hollannissa ja Tanskassa. Suurimmassa osassa näistä Euroopan maista toimintamalli on Suomen mallia viranomaispainoitteisempi. Eri maissa työn painopisteet voivat vaihdella paljonkin, ja eri maiden hyviä käytäntöihin voi tutustua Radicalisation Awareness Network:in (RAN) ylläpitämältä sivustolta.

Suomen mallissa on otettu oppia muiden maiden hyvistä käytännöistä ja yhdistetty onnistuneita toimintamuotoja yhteen. Suomessa toiminnan järjestövetoisuus on yksi esimerkki tästä, sillä järjestövetoisuuden on huomattu madaltavan ihmisten kynnystä ottaa yhteyttä toimintaan. Viranomaiset ovat kuitenkin Suomenkin mallissa yksiä tärkeimmistä yhteistyökumppaneista, joita ovat perinteiset suomalaiset järjestöt, väkivaltatyön asiantuntijat sekä viranomaistoimijoita kuten poliisi sekä sosiaali- ja terveysviranomaiset.

Eräs haastateltavista puhui Helsingin poliisin omasta rikoksia ennaltaestävästä toimintalinjasta, joka perustettiin vuonna 2012 Helsingin poliisilaitoksen organisaatiouudistuksen myötä. Ennaltaestävän toiminnan yksi osa-alueista on väkivaltaisen ekstremismin ennaltaestäminen, ja työ alkoi vuonna 2012 ilmiöön tutustumisella ja selvittämisellä, millaisessa laajuudessa ilmiö Helsingissä näyttäytyy. Lähtökohtaisesti kaikki tahot, keiden kanssa poliisi on työskennellyt, ovat olleet halukkaita tekemään yhteistyötä. Poliisin lähestymistapa ilmiöön on ollut yhteisöjen ja eri porukoiden aktivoiminen kantamaan itse huolta turvallisuudesta ja tekemään töitä sen saavuttamiseksi.

Haastateltavat pohtivat etenkin haasteita, jotka liittyvät netissä esiintyvään vihapuheeseen puuttumisen, ja sitä, kuinka netissä olevat toimijat ovat usein viranomaisia ja lainsäädäntöä askeleen edellä. Esimerkiksi Saksassa äärioikeistokenttä näyttäytyy Suomea laajempaan, ja Saksaan verrattuna Suomen toimet ovat olleet pehmeämpiä. Saksassa esimerkiksi lakkautetaan järjestelmällisesti ryhmiä, jotka ylittävät sallitun rajan, mutta eräs haastateltavista kertoi, että tutkimustulokset eivät ole osoittaneet näyttöä sen tehosta ainakaan ryhmien laajentumisen estämisessä. Toinen haastateltava pohti, onko viharikoksista tuomitseminen riittävä keino estää vihapuhetta. Poliisi esitettiin haastatteluissa yhtenä keskeisistä toimijoista väkivaltaisen ekstremismin ennaltaehkäisyssä, mutta järjestöjen ja yhteisöjen osallistumista pidettiin ennaltaehkäisyn kannalta välttämättömänä.

7 Arviointi ja johtopäätökset

Tässä luvussa arvioin opinnäytetyötäni. Hyödynnän arvioinnissa opinnäytetyön prosessin aikana keräämiäni palautteita yleisöltä, työelämän tilaajan kommentteja sekä itsearviointia. Pohdin esimerkiksi sitä, onko opinnäytetyö saavuttanut ennalta asettamani tavoitteet ja käytän arvioinnissa luvussa kaksi esittelemiäni arviointikysymyksiä. Arvioin luvussa myös omaa oppimistani ja henkilökohtaisia tavoitteitani.

7.1 Toteutuksen onnistuminen

Opinnäytetyölleni asettamat tavoitteet olivat kompaktin ja innovatiivisen koulutusmateriaalin luominen, tuotoksen hyödynnettävyys myös Radinetin koulutusten ulkopuolella sekä ajantasaisen ja luotettavan tiedon tuottaminen väkivaltaisesta ekstremismistä. Opinnäytetyön arviointikysymyksiä olivat seuraavat kysymykset: Voidaanko dokumenttielokuva hyödyntää Radinetin kaikissa koulutuksissa? Tukeeko dokumenttielokuva tiedon omaksumista? Onko dokumenttielokuva muodoltaan, pituudeltaan ja sisällöltään sopiva koulutustilaisuuksiin? Toimiiko koulutusmateriaali myös itsenäisenä teoksena? Onko opinnäytetyössä tuotu tieto ajantasaista ja luotettavaa? Onko aiheen rajaus ja näkökulma perusteltu?

Aihevalintana ekstremistinen väkivalta on erittäin ajankohtainen ja aikakauttamme kuvaava rikollisuuden muoto. Väkivaltainen ekstremismi ja sen ennaltaehkäisy noudattaa samoja teemoja kuin muunkin rikollisuuden ennaltaehkäiseminen. Yhteiskunnallinen näkökulma on mielestäni opinnäytetyössäni perusteltu, koska yhteiskunnallisten lähtökohtien tunnistaminen mahdollistaa asioiden laaja-alaisemman tarkastelun sekä toimenpiteiden ja rahoitusten oikein kohdentamista. Yhteiskunnallisten tekijöiden ymmärtäminen vähentää yksittäisten henkilöiden syyttämistä, mikä on tärkeää, jos vastakkainasettelun ilmapiiriä halutaan välttää. Yhteiskunnallinen näkökulma on hyödyllinen myös opinnäytetyön ajankohtaisuuden ja pidempiaikaisen käytön turvaamiseksi, koska yhteiskunnalliset tekijät, jotka synnyttävät ja lisäävät väkivaltaista ekstremismia, ovat aikakaudesta riippumatta suhteellisen samanlaisia.

Väkivaltainen ekstremismi on ihmisille tuttu asia lehtien palstoilta, mutta monellakaan ei riitä aika koota yhteen ja jäsenellä tietoa pirstaleisista artikkeleista ja uutisista. Opinnäytetyöni auttaa Radinet-hanketta levittämään tietoisuutta väkivaltaisen ekstremismin taustalla olevista yhteiskunnallisista tekijöistä. Selkeälle ja perustellulle tiedolle on välttämätöntä ja vihapuheiden aikakaudella kysyntää, johon opinnäytetyöni omalta osaltaan vastaa. Dokumenttielokuva voi hyödyntää Radinetin koulutuksissa monipuolisesti, esimerkiksi koulutuksen avaavana tietoisuutena tai keskustelua avaavana ”puheenvuorona”. Sen pituus, alle puoli tuntia, on hyvä keskittymiskyvyn sekä tiedon tehokkaan omaksumisen kannalta. Dokumenttielokuvan tekeminen on mielestäni innovatiivinen idea kehittää Radinetin järjestämiä koulutuksia, ja opinnäytetyöksi dokumenttielokuvan tekeminen on harvinaista sosiaalialalla.

Dokumenttielokuva, joka käsittelee ilmiötä yhteiskunnan tasolla, soveltuu viranomaisien lisäksi tavallisille ihmisille, jotka haluavat tietoa väkivaltaisesta ekstremismistä Suomessa. Videomateriaalia on mahdollista hyödyntää koulutuksien ulkopuolella, koska sen levitettävyyden laajalle yleisölle on helppoa. Nuoret tavoittaa vaivattomasti sosiaalisen median kautta ja YouTube-videoilla saattaa olla tuhansia katsojia. Tekstitykset tukevat levitystä, sillä englannin- ja arabiankieliset tekstitykset lisäävät katsojakuntaa niin Suomessa kuin ulkomailla. Eri kielisiä tekstityksiä on myös helppo lisätä dokumentin levittämävaiheessa tarpeen mukaisesti.

Dokumentin teon alussa olin suunnitellut, että dokumentti kestäisi vähintään 45 minuuttia. Kävin keskustelua tästä Voinonmaan opiston opettajan Tapio Kivirinnan kanssa, jonka mielestä koulutusmateriaalina toimivan kokonaisuuden turvaamiseksi 30 minuuttinen teos olisi tarkoituksenmukaisempi. Aikataulussa pysyminen oli haastavaa eikä onnistunut täysin. Aiheanalyysin sekä opinnäytetyön suunnitelman palauttaminen, suunnitelman esittäminen, haastattelujen järjestäminen ja litterointien kommentoiminen toteutuivat suunnittelemani aikataulussa.

Dokumentista pidettiin näytös 19.5.2017 dokumentin ollessa vielä keskeneräinen. Näytöksestä kerätty palaute toimi ohjeistuksena dokumentin viimeistelyssä. Viimeisimmässä versiossa haastateltavan puheenvuorot eivät ylitä enää viittä minuuttia, sillä yksi palautteissa toistuva asia oli liian pitkät puheenvuorot. Puheenvuorojen pituus häiritsevi selkeyttä. Myös osien välissä olleet piirroskuvat poistettiin, koska palautteissa mainittiin, etteivät kuvat toimineet vaan olivat irrallaan kokonaisuudesta. Olin tästä samaa mieltä. Mustat turhat taudit poistettiin ja tekstien väleihin lisättiin aihetta ohjaavia väliotsikoita. Väliotsikoiden puuttumista harmiteltiin myös palautteissa useamman kerran. Lopullinen versio valmistuminen meni niin lähelle opinnäytetyön palauttamispäivää, etten ehtinyt kerätä siitä palautetta, mutta koen, että toukokuun näytöksestä saatu palaute riitti selkeyden lisäämiseen. Äänen ja haastattelujen sisällön puolesta dokumenttielokuva on omasta mielestäni selkeä.

Palautelomakkeessa kysyttiin esimerkiksi sitä, että käsittelee dokumentti ilmiön yhteiskunnallisia tekijöitä riittävän monipuolisesti. Eräs henkilö olisi toivonut enemmän historiaosuutta ja toinen, että islamin viitekehyksessä esiintyviä syitä olisi avattu enemmän, mutta suurimman osan mielestä kyseinen tavoite täyttyi. Kiitosta etenkin sai osuus, jossa kerrottiin, miten taloudelliset syyt nähdään usein uskonnollisina. Myös aiheajasta äärioikeistoon ja islamiin pidettiin hyvänä asiana, ja ilmiöiden samankaltaisuuksien esiintuomista mielenkiintoisena. Dokumentin pituus oli monien mielestä juuri sopiva, jotta mielenkiinto pysyy yllä.

Yksi kohta käyttämässäni palautelomakkeessa (liite 2) piti sisällään kysymyksen siitä, toiko dokumentti katsojalle uutta tietoa. Kokemusasiantuntija Onni Sarvelan loppupuheenvuoroa

pidettiin vaikuttavana ja ajatuksia herättävänä. Monet sanoivat, että yhteiskunnallinen näkökulma muutti ilmiöön suhtautumista tai ainakin herätti pohdintaa siitä, miten itse suhtautuu ilmiöön. Palautteen mukaan dokumentti myös vähensi monen katsojan mustavalkoista ajattelua ja selvensi väärinkäsityksiä. Palautelomakkeessa oli viimeisenä kohta, joka antoi mahdollisuuden vapaalle sanalle. Moni uskoi, että dokumentilla tulee olemaan kysyntää. Haastateltavien valinta sai paljon kiitosta, ja etenkin kokemusasiantuntijan puheenvuoroja toivottiin lisää. Eräs toivoi dokumentin nimeen lisäyksenä ”yhteiskunnallisia näkökulmia”, jotta nimi kuvailisi sisältöä tarkemmin. Keskeisin sanoma vapaassa sanassa oli se, että editointi tulisi saada loppuun, jolloin dokumentti tulee olemaan erittäin hyvä ja tärkeä teos, jota kannattaa levittää mahdollisimman pitkälle.

Opinnäytetyön tekemiseen käytetty tietoperusta on mielestäni tarpeeksi laaja. Opinnäytetyön tekemisen eri vaiheissa on hyödynnetty alan kirjallisuutta, tutkimuksia, artikkeleita, uutisia sekä asiantuntijahaastatteluja. Jokaisessa tekovaiheessa kutakin lähdemateriaalia on hyödynnetty tarkoituksenmukaisesti. Opinnäytetyössä esiintyvät teemat ovat poimittu suoraan lähdemateriaaleista tai asiantuntijahaastatteluista. Kohderyhmä opinnäytetyölle on tarkoituksenmukaisesti rajaamaton. Jos opinnäytetyö olisi suunnattu pelkästään esimerkiksi väkivaltaisen ekstremismin parissa työskenteleville viranomaisille, yhteiskunnallisiin tekijöihin ja Suomessa toimivien järjestöjen ominaispiirteisiin olisi voitu paneutua syvällisemmin. Dokumentin ei kuitenkaan ole tarkoitus paneutua syihin syvällisesti vaan johdatella dokumenttia katsova henkilö väkivaltaisen ekstremismin maailmaan ja esitellä keskeisiä tekijöitä, joihin katsoja voi itse halutessaan tutustua lisää.

7.2 Oman oppimisen arviointi

Henkilökohtaisia tavoitteitani olivat ilmiöön, dokumentin tekemiseen sekä tutkimuksellisen työn tekemiseen liittyvän tietämyksen lisääminen. Arviointikysymykseni olivat ”Mitä uutta opin?”, ”Oliko minulla aikaisemmin väärä olettamuksia” ja ”Mitä tekisin toisin?”. En tuntenut ennen opinnäytetyötä väkivaltaista ekstremismia juurikaan, joten opin prosessin aikana hahmottamaan ilmiön laajasti. Olin ajatellut aikaisemmin, että äärioikeiston ja islamin viitekehysissä tapahtuva väkivaltainen ekstremismi olisi keskenään hyvin erilaisia. Opinnäytetyön tekemisen jälkeen olen oppinut, että väkivaltaisiin extremistisiin järjestöihin liittymisen syyt, irtautumiseen liittyvät tekijät sekä ennaltaehkäisyn kannalta tarvittavat toimenpiteet ovat lähes tulkoon samoja. En ollut tiennyt myöskään aikaisemmin, kuinka monitahoisesta ja monimutkaisesta ilmiöstä on kyse.

Myös dokumentin tekeminen oli minulle täysin vieras asia ennen opinnäytetyötäni. Teknistä osaamista, kuten kuvaamista, äänisuunnittelua tai editointia, en prosessin aikana oppinut, mutta opin hahmottamaan dokumenttielokuvan tekemisen vaiheita. Luonnollisesti matkan varrella tapahtui paljon asioita, joita tekisin nyt jälkikäteen toisin. Ensimmäinen asia olisi,

etten laatisi sisältökäsikirjoitusta sellaisessa laajuudessaan kuin tätä dokumenttielokuva varten tein. Sisältökäsikirja hyödytti monessa vaiheessa, kuten haastateltavien valitsemisessa sekä haastattelukysymyksien laatimisessa, ja kunkin aihepiirin lähteisiin oli helppo palata käsikirjan ansiosta. Sisältökäsikirjaan olin kuitenkin kirjoittanut turhaan lähteisiin perustuvaa valmista tekstiä opinnäytetyön raporttia ajatellen. En pystynyt hyödyntämään suurinta osaa tästä tekstistä, sillä raportissa käsitellyt ilmiöön liittyvät asiat olivat erilaisia kuin suunnitelluvaiheessa ajattelin käsitteleväni.

Toisekseni minun olisi ollut parempi käyttää haastattelussa puhdasta teemahaastattelua. Valmiit haastattelukysymykset toimivat opinnäytetyössä ihan hyvin, ja niiden avulla varmistin, että sain tarvittavat tiedot dokumenttia varten. Teemahaastattelu olisi kuitenkin antanut haastateltaville vielä enemmän tilaa kertoa teemaan liittyviä asioita, joita en välttämättä osannut kysyä. Toisaalta huolimatta valmiista haastattelukysymyksistä, tarjosin lopuksi haastateltavilleni myös mahdollisuuden vapaaseen sanaan. Kolmanneksi olisin alusta asti varmistanut ja seurannut editointia tarkemmin. Ensimmäisen editoijan kanssa oli kommunikatiokatkoksia, enkä nähnyt yhtään keskeneräistä versiota dokumentista ennen toukokuun ensi-iltaa. Dokumentin keskeneräisyys tuli yllätyksenä, sillä sain tietää siitä, ettei se välttämättä ehdi valmistua aikarajaan mennessä, ensimmäisen kerran neljää päivää ennen ensi-iltaa. Näin dokumentin ensimmäisen kerran itsekin ensi-illassa. Otin tämän kokemuksen kuitenkin huomioon, kun aloin työskennellä uuden editoijan kanssa. Editoija ja minä pidimme säännöllisesti yhteyttä, ja editoija lähetti minulle aina muutoksien jälkeen uusimman version dokumentista.

Neljäs asia, jonka olisin tehnyt toisin, oli yhteydenpito Radinetin työntekijöihin. Minun olisi tullut tarkistuttaa heillä myös säännöllisin väliajoin, palveleeko dokumentti edelleen heidän tarvettaan. Yhteydenpito Radinetin työntekijöihin oli liian vähäistä, ja heiltä keräsin kommentteja vasta valmiista dokumentista. Tästä sain palautetta myös Radinetilta. Dokumentin tekeminen on kuitenkin prosessi ja tulen muuttamaan dokumenttia heidän toiveidensa mukaisesti. Yritän myös kerätä palautetta kohdeyleisöltä ja muokata dokumenttia vielä tarvittaessa, vaikka se periaatteessa onkin valmis.

7.2 Johtopäätökset

Väkivaltainen ekstremismi on monimutkainen yhteiskunnallinen ilmiö, johon vaikuttavat yhteiskunnallisten instituutioiden lisäksi yksittäisten henkilöiden valinnat ja elämäntilanteet. Puutteellinen koulutustausta, kielitaidottomuus, työmahdollisuuksien rajallisuus sekä asunnottomuus ovat kaikki asioita, jotka lisäävät riskiä liittyä väkivaltaiseen ekstremistiseen toimintaan (Kauppila 2016, 43). Tehokkaimmat keinot väkivaltaista ekstremismin vähentämiseen ovat samat kuin muutakin rikollisuutta vähentävät keinot; eriarvoisuuden vähentäminen, varhainen puuttuminen, sosiaalipalveluiden määrärahojen lisääminen, viranomaisten kouluttami-

nen ilmiön tunnistamiseen, laaja järjestö- ja viranomaisyhteistyö sekä matalan kynnyksen palvelujen tarjoaminen.

Ekstremismisten väkivaltarikosten paljastaminen ja selvittäminen eivät yksin riitä väkivaltaisen ekstremismin torjumiseen. Verkosto, jota tarvitaan ehkäisemään väkivaltaista ekstremismia, on laaja: poliitikot ja päättäjät, sosiaali-, nuoriso- ja opetustoimi, terveydenhuolto, poliisi ja suojelu-poliisi, järjestöt, uskonnolliset yhteisöt sekä tietyissä määrin perhe ja lähipiiri. Ennaltaehkäisyyn merkitys on tunnustettu laajasti ympäri Eurooppaa 2000-luvulta lähtien. Kansainvälisistä ohjelmista esimerkkinä on Yhdistyneiden kansakuntien väkivaltaisen ekstremismin ennaltaehkäisyohjelma, joka julkaistiin tammikuussa 2016. Euroopan unioni oli päättänyt kaksi vuotta aikaisemmin omista toimistaan. Pohjoismailla on oma sopimuksensa yhteistyöstä väkivaltaisen ekstremismin ennaltaehkäisyssä, mutta näiden sopimuksien lisäksi tarvitaan myös paikallisia ja kansallisia ohjelmia, kuten Exit-ohjelma. (Sisäministeriö 2016, 8, 15-17.)

Väkivaltainen ekstremismin kasvua ruokkii pitkälti vastakkainasettelu ja yhteiskunnan polarisoituminen. Vastakkainasettelua lisää ihmisten pelon tunne. Neuvostoliiton pelkääminen vaihtui Suomessa 1990-luvun laman myötä työttömyyden ja henkilökohtaisen taloudellisen pärjäämättömyyden peloksi. Työ on suomalaisessa kulttuurissa ollut aina erityisen arvostettu asia, ja ihminen ilman työtä on nähty monella tapaa vajaaksi. 1990-luvun lama shokeerasi mm. sillä, ettei työtä ollut enää tarjolla edes ammattiin valmistuneilla tai korkeakoulutetuilla eikä turvallisiksi koetuilla työnantajilla kuten valtiolla tai kunnilla. Turvallisuuksien menetys, joka johtuu työllisyystilanteen epävakauksesta, on keskeinen tekijä populististen liikkeiden nousulle Suomessa. (Korhonen 2012, 21-23.)

Sisäministeriön väkivaltaisen ekstremismin tilannekatsauksessa kerrotaan, kuinka tärkeää pelon ilmapiirin luominen on populististen liikkeiden lisäksi myös Daeshin kaltaisten järjestöjen propagandalle. Niin kutsutun kalifaatin alueelta pois pyrkivät muslimit ovat Daeshille suuri ongelma, minkä vuoksi Daesh pyrkii herättämään ja vahvistamaan kantaväestöjen epäluuloja turvapaikanhakijoita sekä Euroopassa asuvia muslimeja kohtaan. Tästä seuraa Euroopan maissa vastakkain-asetteluja sekä yhteiskunnan polarisoitumista, mikä taas puolestaan lisää Daeshin kaltaisten ryhmien rekrytointi- ja radikalisoitumahdollisuuksia. (Sisäministeriö 2017, 23.)

Medialla ja poliitikoilla on suuri vaikutus siihen, miten asiat näyttävät tavallisille ihmisille ja minkälaisia pelkotiloja asiat ihmisissä herättävät. Poliittinen ilmapiiri on muuttunut ja perinteinen media on sosiaalisen median yleistymisen myötä joutunut taistelemaan enemmän tilasta ja tarpeellisuudesta. Klikkiotsikot ovat yksi esimerkki siitä, kuinka nykyään kiireiset ihmiset eivät ehdi tutustua asioihin rauhassa, vaan huomion kiinnittämiseen tarvitaan kärjistettyjä ja mahdollisesti pelkoa herättäviä otsikoita. Vuonna 2015, Maanpuolustustiedotuksen

suunnittelukunnan (MTS) laatiman mielipidetutkimuksen mukaan viisi eniten huolta aiheuttava tekijää olivat maailman pakolaistilanne, työllisyystilanne Suomessa, Euroopan taloudelliset näkymät, kansainvälinen terrorismi ja poliittiset ääriliikkeet. Kolme viidestä isoimmasta huolesta koskettivat terrorismia, turvapaikanhakijoita tai Syyriaa, jotka kaikki liittyvät jollain tavalla keskusteluun, jotka mediassa ja politiikassa käydään väkivaltaiseen ekstremismiin liittyen. (Maanpuolustustiedotuksen suunnittelukunta 2016, 26.)

8 Pohdinta

Tässä luvussa pohdin ensin omaa ammatillista toimintaani. Pohdin sitä, onko aihevalintani sopiva rikosseuraamusalan koulutukseen, ja miten opinnäytetyöprosessi on edistänyt ammatillisuuttani. Pohdin myös, kuinka eettisyys ja luotettavuus toteutuu työssäni. Viimeisimmäksi pohdin työni hyödyllisyyttä sekä kehittämisehdotuksia.

8.1 Oman ammatillisen toiminnan reflektointi

Opinnäytetyöni osoittaa mielestäni, että olen pystynyt tutustumaan yhteen rikosseuraamusalalla näyttäytyvään ilmiöön laajasta ja yhteiskunnallisesta näkökulmasta. Ammatillista kasvuani tukevia asioita ovat olleet lähdemateriaaleihin tutustuminen, mikä on lisännyt tietämystäni väkivaltaisesta ekstremismistä, sekä tutustuminen ja verkostoituminen niin Radinet-hankkeen työntekijöiden kuin laajemmin ilmiön parissa työskentelevien ammattilaisten kautta. Dokumenttielokuvan tekemiseen liittyvät maailma oli minulle täysin tuntematon ennen opinnäytetyötä, ja kokemus lisäsi myös kiinnostusta yhteistyöhön, jota esimerkiksi rikosseuraamus- tai sosiaalialan viranomaiset voisivat tehdä dokumenttipuolen tekijöiden kanssa.

Ammatillista kehitystä tietoperustan jälkeen tapahtui eniten paineensietokyvyssäni. Dokumenttielokuvan tekeminen oli hyvin monivaiheista ja aikataulut hyvin viitteellisiä. Tietoa dokumentin valmistumisesta ei ollut missään vaiheessa. Haastattelujen sopiminen oli oma prosessinsa, jolloin rauhoittuminen ja malttaminen olivat tärkeitä ominaisuuksia. Muuttuviin aikatauluihin sopeutumisen sekä joustamisen taito tulivat kullan kalliiksi prosessin aikana. Moniammatillinen yhteistyö oli mielenkiintoinen kokemus, ja oli hienoa huomata, kuinka laaja tietämys asiantuntijoilla oli. Radinetin projektikoordinaattori Oussama Yousfi tarjosi tukea opinnäytetyöni monessa eri vaiheessa ja yhteistyö hänen kanssaan oli myös mielenkiintoista. Yousfi muun muassa auttoi minua tutustumaan väkivaltaisen ekstremismin parissa työskentelevään laajaan viranomais- ja asiantuntijakenttään.

8.2 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus

Eettisiä ongelmia, joita opinnäytetyön ja dokumentin tekoon voi liittyä, on monia. Väkivaltaisen ekstremismin aiheena erittäin tulenarka ja opinnäytetyöni tavoitteena on sen esitleminen ilman, että lisään yhteiskunnan ryhmien välistä vastakkainasettelua. Opinnäytetyöni kä-

sittelee kahdessa erilaisessa viitekehyksessä tapahtuvaa väkivaltaista ekstremismiä, minkä vuoksi minun on täytynyt olla tarkka, ettei kumpikaan ilmiöistä korostu toista enempää. Voimakkaita mielipiteitä herättävien asioiden käsittely on aina haasteellista. Aihetta on lähes mahdotonta käsitellä ilman, että joku löytää jonkun kohdan, josta turhautuu tai jonka kokee vääräksi tiedoksi. Väkivaltaiseen ekstremismiin liittyvistä asioista leviää myös paljon väärää tietoa sekä näkökulmia etenkin sosiaalisessa mediassa, jotka ovat haitallisia ilmiön ennaltaehkäisyn kannalta. Oikean tiedon löytäminen tuntui ajoittain erittäin vaikealta, minkä vuoksi pidän erittäin tärkeänä, että käytin aiheeseen tutustumiseen yli puoli vuotta aikaa.

Väkivaltaisen ekstremismin käsittely on kuitenkin tärkeää. Aiheen tulenarkuuden vuoksi valitsin näkökulmaksi yksittäisten ihmisten käsittelyn sijasta yhteiskunnallisen näkökulman. Asioiden juurisyiden löytäminen yhteiskunnasta edesauttaa ilmiöiden kasvottomana pysymistä. Se vähentää vihan kohdistumista tiettyihin ryhmiin, joiden jäsenistä tällä hetkellä kaikki leimataan helposti potentiaalisiksi terroristeiksi, tai joiden olemassaolo haluttaisiin kieltää, vaikka vain ryhmän yksittäiset jäsenet toteuttaisivat väkivaltatekoja. Väkivaltaisen ekstremismin juurisyiden löytäminen ja niistä puhuminen on hyödyllistä myös, jotta viranomaisten toimenpiteiden kohdistaminen oikeisiin asioihin olisi mahdollista. Oikeanlaisilla toimilla myös ehkäistään tiettyjen ryhmien marginalisoitumista, joka voi aiheuttaa epäoikeudenmukaisuuden tunnetta sekä tyytymättömyyttä yhteiskuntaan.

Väärin tietojen liikkumisen vuoksi oli ensisijaisen tärkeää turvata, että tieto, joka tulisi esiintymään opinnäytetyössäni sekä dokumentissani, olisi oikeaa. Luin puolen vuoden aikana laajasti aiheesta suoraan kertovia tai aiheeseen jollain tavalla liittyviä kirjoja, tutkimuksia ja artikkeleja, tutustuin yksittäisten toimijoiden nettisivustoihin sekä pohdin pitkään, ketkä henkilöt olisivat sopivia haastateltaviksi. Sisäministeriön kaksi kertaa vuodessa julkaisema Väkivaltaisen ekstremismin tilannekatsaus toimi kultaisena lankana opinnäytetyössäni, sillä sen tarjoama tieto on luotettavuuden lisäksi myös ajantasaista. Lukiessani alan kirjallisuutta, tutkimuksia sekä uutisia kirjoitin ylös teemoja, jotka toistuivat lähteissä. Tarkoitukseni ei ollut missään vaiheessa tehdä kaiken kattavaa tutkimusta aiheesta, minkä vuoksi toistuvien teemojen kerääminen takasi sen, että opinnäytetyössäni tulee esiteltyä ainakin ristiriidattomimmat, eniten tutkitut ja sitä kautta luotettavimmat havainnot.

Haastateltavien valintaan liittyi paljon miettimistä. Kasattuani lähdeaineiston perusteella mahdollisimman luotettavat teemat, pyrin tutustumaan uutisten sekä Radinet-hankkeen kautta asiantuntijoihin, jotka ovat tekemässä aiheen kanssa. Luotettavuuden kannalta on tärkeää, että haastateltavat eivät ota asioita henkilökohtaisesti ja heillä on omien sanojensa perusteella pitkä kokemus aiheen parissa työskentelystä tai sen tutkimisesta. Karin Creutz on tehnyt tutkimuksen Irakin ja Syyrian konfliktialueille lähtijöistä ja Tommi Kotonen tutkii äärioikeistoa Jyväskylän yliopistossa. Jari Taponen on ylikomisaario, joka johtaa ennalta estävää toi-

mintoa Helsingissä. Väkivaltainen ekstremismi on yksi ennalta estävän toiminnon osista. Kristiina Koivunen on tietokirjailija, jolla on maahanmuuttajien kanssa paljon työkokemusta sekä henkilökohtaista kokemusta Lähi-Idän maissa asumisen kautta. Oussama Yousfi työskentelee Radinet-hankkeessa, joten hän oli luonnollinen valinta kertomaan hankkeen toiminnasta sekä asiakasryhmästä.

Halusin dokumenttiini myös asiantuntijoita, joilla on omaa kokemusta väkivaltaiseen ekstremismiin liitetystä asioista tai ryhmistä. Anas Hajjar toimii imaamina, minkä vuoksi hänellä on laaja tietämys ja tuntemus Koraanista sekä islamin uskosta. Onni Sarvela on ollut mukana skinhead-toiminnassa 1990-luvulla ja halusin hänet haastateltavaksi, koska hänellä on tietämystä sen ajan toiminnan suhteesta esimerkiksi islamin uskontoon, ja hänellä on myös kokemusta haasteista, joita irrottautuminen voi tuoda mukanaan. Sarvelan lisäksi saimme sattumalta haastattelun myös Suomi ensin -ryhmän jäseneltä. Suomi ensin -ryhmä on hyvin erilainen verrattuna skineihin. Pysin löytämään myös muita tällä hetkellä jossain järjestössä mukana olevia henkilöitä kummastakin viitekehyksestä, mutta se ei onnistunut asiattomien vastuksien sekä aikataulun rajallisuuden vuoksi.

On eettisesti tärkeää pohtia myös omien mielipiteiden vaikutusta siihen, mitä asioita haastatteluista ja muusta lähdemateriaalista korostaa. Kukaan ei pysty sulkemaan tai poistamaan omia mielipiteitä täysin, mutta omien mielipiteiden vaikutusta on mahdollista myös minimoida. Yksi näistä keinoista oli mahdollisimman kattavaan lähdeaineistoon tutustuminen ja niissä toistuvien teemojen valitseminen. Eli en valinnut teemoja, jotka omasta mielestäni olivat tärkeitä ja keskeisiä, vaan valitsin ne teemat, jotka mainittiin monessa eri yhteydessä. Toinen tapa, jolla pyrin vähentämään omien mielipiteiden vaikutusta, oli se, että tehdessäni haastatteluja, jätin jokaisen haastattelun loppuun asiantuntijalle itselleen mahdollisuuden kertoa asioita, joita en ollut kysynyt ja jotka olivat asiantuntijan mielestä oleellisia kertoa. Litterointien jälkeen kasasin haastatteluista esiin nousevia samankaltaisia teemoja yhteen ja lähetin sen työryhmälle. Edittoija luki merkintäni läpi ja teki omat merkintänsä, jotka hän lähetti minulle. Tällä tavalla lopullisiin dokumentissa esitettävien asioiden valintaan on osallistunut minun lisäksi myös toinen henkilö.

8.3 Tutkimuksen hyödyllisyys ja kehittämisehdotukset

Opinnäytetyön aihevalinta on ajankohtainen ja aiherajaus pituuden ja selkeyden vuoksi realistinen. Optimaalinen tilanne olisi ollut se, että opinnäytetyö olisi käsitellyt myös muita väkivaltaisen ekstremismin muotoja eli ääriivasemmistoa sekä laitonta ympäristö- ja eläinaktivismia. Selkeä kokonaisuuden ja koulutuskäyttöön sopivuuden kannalta dokumenttielokuvia olisi pitänyt tehdä useampi kappale. Yhteiskunnallisten syiden hahmottaminen lisää ihmisten ymmärrystä ilmiöstä sekä vähentää ennakkoluuloja ja vääriä käsityksiä. Näkökulma on hyödyttänyt niin tavallisia ihmisiä kuin poliittisia päättäjiäkin, joiden tehtävänä yhteiskuntarauhan tur-

vaaminen on. Poliittisten päätöksien sekä määrärahojen kohdentaminen oikein hyödyttää kansalaisia sekä säästää valtion menoja.

Dokumenttielokuvassa on muotona monia hyviä puolia. Sen avulla on helppoa esittää asioita selkeästi ja ymmärrettävästi, vaikka kyseessä olisi monimutkainen ilmiö. Radinet voi hyödyntää sitä koulutuksissaan ja myös muut viranomaistahot voivat helposti saada käsiinsä dokumentin omia koulutuksiaan varten. Dokumenttielokuva toimii myös Radinetin ”mainoksena”, sillä väkivaltaiseen ekstremismiin olennaisesti liittyvä järjestö olisi tullut esitellyksi dokumentissa, vaikka järjestö ei olisi ollutkaan opinnäytetyön työelämäntilaaajana. Laajalle yleisölle esitleminen lisää myös muiden kuin viranomaisten keskuudessa tietämystä Radinetin toiminnasta, mikä saattaa lisätä Radinetin asiakasmäärää.

Liittyn väkivaltaiseen ekstremismin ennaltaehkäisytyön kehitysideoihin, uskon, että tiedon lisäämisen tarve on Suomessa valtava. Sosiaalisen median ollessa ”villi länsi”, nuorille tulisi opettaa koulussa erittäin paljon medianlukutaitoa ja lähdekriittisyyttä. Myös vanhemmille tulisi tiedottaa siitä, mitä merkkejä radikalisoitumisvaarassa olevalla nuorella voi olla, ja mitä tehdä, jos huomaa näitä merkkejä omassa lapsessaan. En usko, että vanhemmat tietävät, keneltä viranomaiselta voi saada tukea asiaan, eivätkä kaikki viranomaiset tai opettajatkaan sitä välttämättä tiedä. Ruohojuuritason työntekijöistä etenkin opettajat ovat keskeinen ammattiryhmä väkivaltaisen ekstremismin huomaamisessa ja ennaltaehkäisyssä. He työskentelevät päivittäin ja useamman vuoden samojen lasten ja nuorten kanssa, jolloin he voivat helposti tunnistaa, jos nuoren käyttäytyminen muuttuu jollain tavalla huolestuttavaan suuntaan. Ihmisiä ei voida ulkopuolisin keinoin kasvattaa tai pakottaa muuttumaan. Ainoa asia, mitä viranomaiset ja tutkijat sekä muut ilmiön parissa työskentelevät voivat tehdä, on luotettavien tietojen sekä oikeanlaisen avun tarjoaminen. Poliittisten päättäjien tulisi keskittyä eriarvoisuuden vähentämiseen, sekä tarjota osallistumismahdollisuuksia nuorille ja yhteiskunnasta syrjäytyneille ryhmille.

Lähteet

- Airaksinen, T. Vilka, H. 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Helsinki: Tammi.
- Creutz, K. 2017. Tutkijan haastattelu 16.2.2017. Helsingin yliopisto. Helsinki.
- Creutz-Sundblom, K. Juntunen, M. Saarinen, J. 2016. Suomesta Syyrian ja Irakin konfliktikentälle suuntautuva liikkuvuus. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 43/2016. Viitattu 10.5.2017.
http://tietokayttoon.fi/documents/10616/2009122/43_Suomesta+Syyrian+ja+Irakin+konfliktikent%C3%A4lle+suuntautuva+liikkuvuus.pdf/c3211f98-4522-4972-8867-8ece7664d9ec?version=1.0
- Cruse, E. 2006. Using Educational Video in the Classroom: Theory, Research and Practice. Viitattu 22.11.2017.
<http://www.safarimontage.com/pdfs/training/usingeducationalvideointheclassroom.pdf>
- Euroopan komissio. Exit working group (RAN EXIT). Viitattu 13.5.2017.
https://ec.europa.eu/home-affairs/what-we-do/networks/radicalisation_awareness_network/about-ran/ran-exit_en
- Hajjar, A. 2017. Imaamin haastattelu 17.2.2017. Suomen Islamilainen Yhdyskunta. Helsinki.
- Halonen, V. 2014. Isis, Isil, Is... Ranska kyllästyi ääri-islamistien nimirulettiin. Iltasanomat. Viitattu 10.5.2017. http://www.iltalehti.fi/ulkomaat/2014092018679805_ul.shtml
- Hietikko, M. 2016a. Suomessa käynnistyy radikalisoituneita auttava Exit-projekti. Yle Kotimaa. Viitattu 13.5.2017. <http://yle.fi/uutiset/3-9118178>
- Hietikko, M. 2016b. Kansainväliset verkostot. Yle. Viitattu 13.5.2017.
<http://yle.fi/aihe/artikkeli/2016/05/15/kansainvaliset-verkostot>
- Home Affairs Committee. 2017. Hate crime: abuse, hate and extremism online. Fourteenth Report of Session 2016-2017. House Of Commons. London. Viitattu 11.5.2017.
<https://www.publications.parliament.uk/pa/cm201617/cmselect/cmhaff/609/609.pdf>
- Jantunen, J. 2015. Isisin johtohahmon kotoa ei löytynyt Koraania - islamilaisen valtion suunnitelma ei ollut uskonnollinen. Seura. Viitattu 10.5.2017. <https://seura.fi/asiat/tutkitut/isis-johtajan-kotoa-ei-loytynyt-koraania-islamilaisen-valtion-suunnitelma-ei-ollut-uskonnollinen/>
- Kabbani, M. Hendricks, S. Jihad. (A Misunderstood Concept from Islam - What Jihad is, and is not. The Islamic Supreme Council Of America. Viitattu 10.5.2017.
<http://islamicsupremecouncil.org/understanding-islam/legal-rulings/5-jihad-a-misunderstood-concept-from-islam.html?start=9>
- Kauppila, M. 2016. Väkivaltaisen ekstremismin ennaltaehkäiseminen Suomessa. Tampereen yliopisto. Tampere. Viitattu 10.5.2017.
<https://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/99058/GRADU-1464179418.pdf?sequence=1>
- Kielitoimiston ohjepankki. Isis, Isil, IS-ryhmä vai Daesh? Kotimaisten kielten keskus. Viitattu 10.5.2017. <http://www.kielitoimistonohjepankki.fi/ohje/517>
- Kokkonen, Y. 8.4.2017. Tukholman iskusta epäilty pidätetty, toinen kiinni - tämä tapahtuneesta tiedetään nyt. Yle Uutiset. Viitattu 13.5.2017. <http://yle.fi/uutiset/3-9554784>
- Komulainen, C. 2016. Koulutusvideo osana teollisuusyrityksen koulutusta. Viitattu 22.11.2017.
https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/109840/komulainen_christel.pdf?sequence=1

Koivunen, K. 2017. Haastattelu 24.2.2017. Tampere.

Korhonen, J. 2012. Kymmenen polkua populismiin. Kuinka vaikenevasta Suomesta tuli äänekään populistisin pelikenttä. Viitattu 11.5.2017. http://counterpoint.uk.com/wp-content/uploads/2013/03/507_CP_RRadical_Finnish_web.pdf

Kotonen, T. 2017. Tutkijan haastattelu. 21.2.2017. Jyväskylän yliopisto. Jyväskylä.

Kulmanen, J. 28.1.2016. Äärioikeisto ja populistiset liikkeet Euroopassa etsivät tietä valtaan. Yle. Viitattu 13.5.2017. <http://yle.fi/aihe/artikkeli/2016/01/28/aarioikeisto-ja-populistiset-liikkeet-euroopassa-etsivat-tieta-valtaan>

Kuula, A. 2011. Tutkimusetiikka : aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys. Tampere: Vastapaino.

Leinonen, M. 2016. Dokumenttielokuva vaikuttamisen työkaluna. Sisällönsuunnittelu Omatoimimaito-dokumentissa. Viitattu 12.11.2017. http://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/107791/leinonen_milla.pdf;jsessionid=9943AC4101C5EB104D8CA99C7C7EF003?sequence=1

Leppänen, J. 2015. Terroristijärjestöt ilmiriidoissa: Al-Qaida julisti Isisille sodan. MTV. Viitattu 13.5.2017. <http://www.mtv.fi/uutiset/ulkomaat/artikkeli/terroristijarjestot-ilmiriidoissa-al-qaeda-julisti-isisille-sodan/5307830>

Löfven, S. 2015. Actions to Make Society More Resilient to Violent Extremismi. Government Communication 2014/15:144. Viitattu 10.5.2017. <http://www.government.se/48fdb3/contentassets/ef243295e51d4635b4870963b18bfa89/actions-to-make-society-more-resilient-to-violent-extremism-2014-15-144.pdf>

Maanpuolustuksen suunnittelukunta. 2016. Suomalaisten mielipiteitä ulko- ja turvallisuuspolitiikasta, maanpuolustuksesta ja turvallisuudesta. Tiedotteita ja katsastuksia 2/2016. Viitattu 16.5.2017. http://www.defmin.fi/files/3573/MTS_mielipidetutkimusraportti_joukuu_2016.pdf

National Institute of Justice. 2015. Radicalization and Violent Extremism: Lessons Learned From Canada, the U.K. and the U.S. Viitattu 10.07.2017. <https://www.ncjrs.gov/pdffiles1/nij/249947.pdf>

Pajunen, I. Töyrylä, K. 22.3.2017. Euroopassa useita terrori-iskuja viime vuosina, Brysselin iskuista tasan vuosi. Yle Ulkomaat. Viitattu 13.5.2017. <http://yle.fi/uutiset/3-9525054>

Poliisihallitus. 2016. Vihapuheidin ja -rikosten tarjuntaan liittyvän toimintasuunnitelman valmistelua koskevan työryhmän loppuraportti. Helsinki: Poliisihallitus. Viitattu 10.5.2017. https://www.poliisi.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/intermin/embeds/poliisiwwwstructure/55559_53788_Vihapuheidin_tehostettu_torjunta_raportti.pdf?c6106bf1ae75d488

RAN 2016. Exit Work in a multi-agency setting. Ex post paper. Viitattu 13.5.2017. https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/what-we-do/networks/radicalisation_awareness_network/about-ran/ran-exit/docs/ran_exit_work_multi-agency_setting_milan_01112016_en.pdf

RAN 2017. **Setting** up an exit intervention. Ex post paper. Viitattu 13.5.2017. https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/what-we-do/networks/radicalisation_awareness_network/about-ran/ran-exit/docs/ran_exit_setting_up_exit_intervention_berlin_13-14_022017_en.pdf

Rikosseuraamuslaitos. 9.2.2017. Vankiloissa havaittuun väkivaltaiseen ekstremismiin pyritään puuttumaan. Viitattu 13.5.2017.

<http://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/ajankohtaista/tiedotteetjauutiset/Tiedotteetjauutiset2017/02/vankiloissahavaittuunvakivaltaiseenekstremisminpyritaanpuuttumaan.html>

Saaranen-Kauppinen, A. Puusniekka, A. 2009. Menetelmäopetuksen tietovaranto KvaliMOTV, kvalitatiivisten menetelmien verkko-oppikirja. Viitattu 20.11.2017.
http://www.fsd.uta.fi/fi/julkaisut/motv_pdf/KvaliMOTV.pdf

Sarvela, O. 2017. Skype-haastattelu 22.2.2017. Tampere.

Sisäministeriö. 2016. Kansallinen väkivaltaisen radikalisoitumisen ja ekstremismin ennalta ehkäisyn toimenpideohjelma. Sisäministeriön julkaisu 15/2016. Viitattu 11.5.2017.
http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/74921/Toimenpideohjelma_final.pdf

Sisäministeriö. 2017. Väkivaltaisen ekstremismin tilannekatsaus 1/2017. Sisäministeriön julkaisu 3/2017. Viitattu 1.11.2017.
https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/79235/03%202017_Vakivaltaisen%20ekstremismin%20tk%201_2017.pdf?sequence=1

Sjöberg, M. 2015. Tutkimuksesta dokumenttielokuvaksi. Tekijälähtöinen tutkimus yhteiskuntatieteellisen tutkimuksen ja dokumenttielokuvan tuotantoprosessin yhdistämisestä. Viitattu 1.5.2017.
<http://lauda.ulapland.fi/bitstream/handle/10024/62272/MarkusSjobergAVMGRADU6112015.pdf?sequence=2&isAllowed=y>

Soininvaara, T. 4.12.2015. Mistä Isis tuli? Apu. Viitattu 13.5.2017.
<http://www.apu.fi/artikkeli/mista-isis-tuli>

Strømmen, Ø. 2013. Äärioikeisto, vastajihadismi ja terrorismi Euroopassa. Helsinki: Tammi.

Taponen, J. 2017. Ylikomisarion haastattelu 15.2.2017. Helsingin poliisi. Helsinki.

Toikko, T. & Rantanen, T. 2009. Tutkimuksellinen kehittämistoiminta. Tampere: Tampereen Yliopistopaino Oy. Juvenes print.

Toivola, T. 2015. Isis - Islamistinen valtio vai stasilainen kalifaatti? Yle Ulkomaat. Viitattu 10.5.2017. <http://yle.fi/uutiset/3-7940334>

Voionmaan koulutuskeskus. Dokumenttikoulutus. Viitattu 13.5.2017.
<http://voionmaanopisto.fi/koulutustarjonta/elokuvakoulu/dokumenttikoulutus/>

Vuolle Settlementti. Radinet-hanke. Viitattu 13.5.2017. <http://vuolleoulu.fi/hyvinvointi-ja-yhteisty/toiminnot/radinet-hanke/>

Yousfi, O. 2017. Projektikoordinaattorin haastattelu 13.4.2017. Radinet. Tampere.

Kuviot

Kuvio 1: Esivalmistelut.....	18
Kuvio 2: Esimerkkejä haastattelukysymyksistä	19

Liitteet

Liite 1: Haastattelukysymykset.....	42
Liite 2: Palautelomake	45

Liite 1: Haastattelukysymykset

Kristiina Koivunen
Miten tiedotusvälineissä on käsitelty äärinationalismia, äärioikeistoa, radikaali-islamia, terrorismia? Miten media on toiminut näiden asioiden käsittelyn suhteen?
Ovatko äärioikeistolaisten tai äärinationalististen ryhmittymien/populististen puolueiden lisääntyminen ja näkyminen vaikuttaneet mediassa käytävään keskustelukulttuuriin? Suhdutaanko ilmiöihin tarpeeksi vakavasti? Korostetaanko joitain ilmiöitä liikaa?
Millä tavoin ääri-islamistiset järjestöt käyttävät Lähi-Idän tapahtumia hyväkseen propagandassaan? Onko medialla osuutta propagandan vaikuttavuuteen / leviämiseen? Mikä on ääri-islamistiterroristien yleisin radikalisoitumiskanava?
Millä tavoin sosiaalinen media on vaikuttanut perinteisen median ohessa ilmiöihin? Millä tavalla internet on muuttanut propagandan levittämistä?
Ranska on Isisin pääkohde Euroopassa. Mistä tämä johtuu? Miksi Suomi ei ole Isisin pääkohdeissa? Mitä suojaavia tekijöitä Suomessa on?
Millä tavoin suuret puolueet (esim. Keskusta, Kokoomus) ovat reagoineet äärioikeiston nousuun Suomessa?
Mitä tarkoittaa islamofobia? Mitä ongelmia termistöön liittyy?
Mitä on vastajihadismi? Millaisia arvoja se kannattaa?
Keitä vastaan Syyrian alueelle lähteneet vierastaistelijat taistelevat?
Mitä ongelmia kielteisen turvapaikan saamisesta voi henkilölle koitua? Voiko kielteinen turvapaikka lisätä radikalisoitumisen riskiä?
Mitkä tekijät edesauttavat/estävät kotiutumista? Mitä tarkoittaa termi kolmannen kulttuurin lapsista ja keitä he ovat Suomessa? Millä tavoin heidät tulisi ottaa huomioon ja miksi heidän tarpeidensa huomioiminen on tärkeää radikaali-islamien leviämisen ennaltaehkäisemisen kannalta?
Millä tavoin kielteiset uutiset muslimeista ja vihapuheet vaikuttavat radikaali-islamistien sanomaan?
Millaisia yhteiskunnallisia vaikutuksia islamofobialla/vastajihadismilla on? Entä radikaali-islamilla/väkivaltaisella jihadismilla?
Mitä yhdistäviä piirteitä radikaali-islamissa ja äärioikeistossa on?
Millä tavoin Suomessa voidaan torjua radikaali-islamien leviämistä?

Tommi Kotonen
Miten äärioikeisto määritellään?
Mitä eri äärioikeistoryhmiä Suomessa toimii? Mitä tekijät yhdistävät Suomen äärioikeistoryhmiä?
Millaisia propagandakeinoja äärioikeistoryhmittymät käyttävät? Missä rekrytointi tapahtuu?
Mitä on fasismi? Millä tavalla fasismi liittyy äärioikeistoon? Onko Suomessa toimivissa äärioikeistolaisissa ryhmissä fasistisia piirteitä?
Millaisia yhteiskunnallisia vaikutuksia äärioikeistoryhmittymillä on?
Milloin äärioikeisto on ollut Suomessa vahvimmillaan? Millaisia äärioikeistolaisia liikkeitä silloin Suomessa oli ja millaisia tavoitteita heillä oli? Eroavatko silloiset liikkeet nykyisistä äärioikeistolaisista liikkeistä tai liikkeiden tavoitteista? Jos eroavat, miten?
Vastarintaliike ei laske itseään äärioikeistoon. Miksi se kuitenkin yleisesti lasketaan äärioikeiston toimijaksi? Eroaako Vastarintaliike muusta Suomen äärioikeistoliikchedinnästä? Voidaanko Vastarintaliike laskea fasistiseksi liikkeeksi?
Minkälaiset yhteiskunnan tekijät edistävät äärioikeistolaisten liikkeiden syntymistä? Millä tavoin niiden syntymistä voidaan ennaltaehkäistä?
Mitä on nationalismi? Mitä on äärinationalismi? Onko nationalismi välttämätön osa äärioikeistojen ideologiaa? Millaisia yhteiskunnallisia vaikutuksia äärinationalismilla on?

Voidaanko Suomen Sisu lukea Suomen äärioikeistotoimijoihin? Miksi/miksi ei?
Millä tavoin valtion tulisi suhtautua ryhmittymiin? Mahdollistaako Suomen lainsäädäntö vi- ranomaisten riittävän toiminnan?

Jari Taponen
Miten poliisi määrittelee äärioikeistoryhmittymät?
Millä tavoin poliisi suhtautuu katupartioihin?
Mitä ongelmia poliisin tilastojen/muiden tutkimusten vääristelystä voi syntyä? Mihin poliisin tekemien tutkimusten tulokset perustuvat?
Miten ilmiöiden esiinnostaminen mediassa vaikuttaa rikostilastoihin tai ihmisten rikospel- koihin?
Millaisia valmiuksia/mitä on tehty väkivaltaisen ekstremismin osalta poliisissa? Millaisia ko- kemuksia ryhmittymien kanssa työskentelystä on ollut? Mikä poliisilla olevista keinoista on tehokkain?
Miten poliisit näkevät oman roolinsa väkivaltaisen ekstremismin torjumisessa?
Mitkä tekijät yhteiskunnassa lisäävät/vähentävät väkivaltaisen ekstremismin syntymis- tä/lisääntymistä? Mitkä yhteiskunnalliset tekijät lisäävät äärioikeiston /radikaali-islamin vahvistumista? Mitkä yhteiskunnalliset tekijät vähentävät/lisäävät radikalisoitumista?
Onko Suomen internettiä koskettava lainsäädäntö ajantasalla viharikoksia koskien
Kuinka suuri osa konfliktialueille lähteneistä on suomalaisia? Kuinka suuri osa kantasuoma- laisia? Kuinka suuri osa naisia? Kuinka suuri osa lapsia? Minkä ikäisiä?
Mihin suuntaan konfliktialueille lähteneiden määrä on menossa?
Minkä vuoksi radikalisoituneiden lähtemisen ennalta estäminen on tärkeää?
Minkä vuoksi radikalisoitumisvaarassa olevien henkilöiden tunnistaminen on tärkeää?
Mitä konfliktialueilta palanneita odottaa Suomessa?
Onko vihapuheilla yhteyttä äärioikeiston väkivaltakäyttäytymiseen? Onko vihapuheisiin puuttuminen helppoa nykyisen lainsäädännön kautta?
Millaisen uhan äärioikeistotoimijat aiheuttavat Suomessa?
Millainen uhka kansainvälinen terrorismi on Suomessa? Mitkä tekijät Suomessa nosta- vat/laskevat kansainvälisen terrorismin uhkaa?

Karin Creutz
Millainen muslimiväestö Suomessa on? Onko erityispiirteitä verrattuna muiden valtioiden muslimiväestöihin?
Millä tavoin islamin digitalisoituminen on vaikuttanut islamiin?
Mitkä yhteiskunnalliset tekijät lisäävät/synnyttävät väkivaltaista radikalisoitumista? Millä toimilla tätä voitaisiin ehkäistä?
Mitä islamiin liittyvien termien väärinkäytöstä mediassa voi seurata? Millainen vaiku- tus medialla on radikalisoitumiseen?
Voiko virastaistelijaksi lähteviä ihmisiä profiloida? Miksi voi/miksi ei voi? Millaiset ihmiset ovat lähteneet vierastaistelijaksi tai muihin tehtäviin konfliktialueille? Millaisia syitä heillä on ollut lähteä?
Mihin ääri-islamistijärjestöjen propaganda perustuu? Mitkä ovat sen tärkeimmät vaikutus- kanavat? Missä rekrytointi tapahtuu? Millä tavoin rekrytoimista voitaisiin ennaltaestää?
Millainen merkitys islamofobialla on radikalisoitumisessa?
Voidaanko radikalisoitumista pitää emotionaalisenä kokemuksena?
Millä tavalla konfliktialueilta palaavia on kohdeltu Suomessa? Entä muualla Euroopassa? On- ko Suomella opittavaa muiden maiden kokemuksista tai tavoista?
Millainen on yleinen näkemys terrorismiin johtavista syistä Iso-Britanniassa? Mitä ongel- mia/vahvuuksia tässä näkemyksessä on? Näkökö tämä sama ajattelutapa Suomessa?

Millä tavoin vihapuheisiin sekä rasistisiin puheisiin voisi vaikuttaa? Minkä tahojen vastuulla näihin puuttuminen on?
Mitä yhteisiä piirteitä väkivaltaisessa radikaali-islamissa ja väkivaltaisessa äärioikeistossa on?

Onni Sarvela
Mikä tekijät elämässäsi saivat liittymään skiniporukoihin? Millaisia syitä muilla tuntemillasi skineillä oli?
Millainen hierarkia ryhmässä, johon kuului, oli?
Millaista elämää elit skininä?
Mikä sai sinut lähtemään skiniporukoista? Oliko lähteminen vaikeaa? Millaisia haasteita ääri-järjestöstä eroava voi kohdata?
Ovatko arvosi muuttuneet ryhmästä lähtemisen jälkeen? Miten? Miksi?
Millä tavoin Pohjoismainen vastarintaliike eroaa 90-luvun skiniporukoista?
Mitkä tekijät 90-luvulla lisäsivät skinien suosiota?
Minkälaisia propagandakeinoja he käyttivät? Millaisia värväyskeinoja heillä oli?
Millä tavoin väkivaltaista ekstremismia voitaisiin ennaltaehkäistä? Mitä olisi tarvittu, jotta et itse olisi liittynyt skineihin

Anas Hajjar
Onko Syyrian tilanteella ollut vaikutusta Suomen shiia- ja sunnimuslimien väleihin?
Millä tavoin Suomessa olevat islamilaiset yhteisöt voivat auttaa radikalisoituneita?
Millaisia käsityksiä suomalaisilla on islamista? Ovatko käsitykset yleisesti paikkaansa pitäviä? Mikä vaikuttaa näiden käsitysten muodotumiseen?
Millä tavoin ääri-islamistiset järjestöt käyttävät islamia propagandassaan? Mihin sillä vedotaan?
Millaisen aseman konfliktialueille lähteneet henkilöt saavat islamilaisissa yhteisöissä? Onko vierastaistelija tervetullut palaamaan yhteisöön?

Oussama Yousfi
Mikä on Radinet?
Kuinka kauan Radinet on ollut toiminnassa?
Millä paikkakunnilla Radinet toimii?
Mitä yhteistyökumppaneita Radinetilla on?
Mitä haasteita ääriyryhmittymästä irrottautumiseen liittyy?
Mitkä tekijät tukevat irrottautumista?
Millä tavoin Radinet pyrkii auttamaan ryhmistä irrottautuvia?
Mitä työmuotoja Radinetilla on?
Onko irrottautumisprosessi erilainen eri ryhmistä irrottautuvien välillä?
Miten Radinettiin voi ottaa yhteyttä?
Mitä muita palveluita Suomessa on ääriyryhmistä irrottautuville?
Miten muualla Euroopassa? Millaisia toimijoita ja ohjelmia on ääriyryhmästä irrottautuville?

Liite 2: Palautelomake

Palaute Väkivaltainen ekstremismi Suomessa -dokumentista

19.5.2017

1. Käsitteikö dokumentti ilmiön yhteiskunnallisia tekijöitä riittävän monipuolisesti?

2. Esiteltiinkö käsiteltävät asiat riittävän selkeästi?

3. Oliko dokumentti sopivan pituinen?

4. Toiko dokumentti sinulle uutta tietoa?

5. Mitä muuta haluat lisätä?

Kiitos!